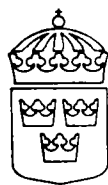

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1987/88:8

om medbestämmandelagen

AU
1987/88:8

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 23 motioner om medbestämmandefrågor från allmänna motionstiden vid föregående riksmöte. I dem har moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern och vänsterpartiet kommunisterna redovisat sin syn på behovet av förändringar på medbestämmandeområdet. Dessutom begärs i enskilda motioner mer avgränsade förändringar på samma område.

Till de frågor som härigenom kommer att belysas i betänkandet hör behovet av en utvärdering av lagstiftningen på det arbetsrättsliga området med krav på mer allmänna omprövningar i väsentliga avseenden, den negativa föreningsrätten och blockader mot företag. Vidare behandlas informations- och förhandlingsrätten vid mindre företag, den fackliga vetorätten vid entreprenader, den s.k. 200-kronorsregeln samt frågor om arbetsgivares skadeståndsskyldighet m.m.

Samtliga motioner har avstyrkts av utskottet. Till betänkandet har fogats 17 reservationer och ett särskilt yttrande.

I anslutning till ärendets behandling har utskottet hört LO, TCO och SACO/SR samt SAF och Kommun- och Landstingsförbunden om deras erfarenheter av den praktiska tillämpningen av medbestämmandelagen.

Motionerna

1986/87:A220 av Rolf Clarkson m.fl.(m,fp,c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning med uppgift att skyndsamt framtaga förslag till sådana ändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen att en rimligare relation uppnås mellan mindre arbetsgivare och arbetstagare när det gäller skadestånd enligt vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning med uppgift att utreda eventuellt missbruk av s.k. informella skadestånd i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:A703 av Karl-Erik Persson och Lars-Ove Hagberg (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som ålägger svenska transnationella företag samt utländska transnationella företag verka i Sverige att bekosta de fackliga organisationernas samarbete inom koncernen.

1986/87:A708 av Sten Andersson i Malmö (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att genom lagstiftning reglera att en facklig organisation endast kan besluta om arbetsnedläggelse i de fall minst en enkel majoritet av den fackliga organisationens medlemmar i en sluten omröstning så beslutar.

1986/87:A710 av Bengt-Ola Rytting m.fl.(s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att finansiering av regionala fackliga förtroendemen möjliggörs genom ändring av förtroendemannalagen.

1986/87:A712 av Lars-Ove Hagberg m.fl.(vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att den fackliga vetorätten vid entreprenad skall utvidgas att gälla alla entreprenader och om att vetorätten även skall omfatta lokal fackförening.

1986/87:A713 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående facklig verksamhet i små företag.

1986/87:A715 av Christer Eirefelt m.fl.(fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om att företag som är enmansföretag och/eller saknar kollektivavtal inte får diskrimineras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om att den arbetsrättsliga lagstiftningen måste anpassas till de mindre företagen,

3. att riksdagen hos regeringen begär en översyn vad gäller skadestånd enligt de arbetsrättsliga lagarna.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1986/87:N330. Yrkande 4 behandlas i AU 1987/88:7.

1986/87:A718 av Lars Werner m.fl.(vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om demokratiska rättigheter i arbetslivet enligt motionens riktlinjer,

2. att riksdagen beslutar att inga strejkskadestånd skall kunna ådömas strejkande arbetare,

3. att riksdagen beslutar att fredspliktsbestämmelserna i arbetsrättslagstiftningen utmönstras.

Yrkande 4 behandlas i AU 1987/88:7.

1986/87:A719 av Lars Werner m.fl.(vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag att ny teknik och arbetsorganisation endast får införas i arbetslivet efter godkännande av på resp. arbetsplats verksamma fackföreningar enligt vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett samlat program för facklig kontroll över teknikens användning och utveckling enligt vad som anförts i motionen.

1986/87:A721 av Anita Modin m.fl.(s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om regional facklig förtroendeman.

1986/87:A723 av Filip Fridolfsson m.fl.(m.fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om forslag till lagstadgad negativ foreningsrett.

AU 1987/88:8

1986/87:A724 av Erik Hovhammar m.fl.(m.fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om sadana andringar i 39 § medbestammandelagen att arbetstagarorganisation inte ges mojlighet att utesanga foretag utan kollektivavtal/separatavtal fran att konkurrera om entreprenader pa likvardiga villkor.

1986/87:A725 av Marianne Karlsson m.fl.(c,m,fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om forslag till forbud mot blockad av enmansforetag for dess vagran att teckna avtal separat eller via arbetsgivarorganisation.

1986/87:A728 av Filip Fridolfsson m.fl.(m.fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om forslag till forbud mot blockad av foretag dar det inte finns ngon fackligt ansluten for dess vagran att teckna avtal separat eller via arbetsgivarorganisation.

1986/87:A734 av Alf Wennerfors m.fl.(m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till kanna vad som i motionen anforts om arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter,

2. att riksdagen hos regeringen begär forslag till andring i lagen (1976:580) om medbestammande i arbetslivet for att sakerstalla den negativa foreningsratten,

3. att riksdagen hos regeringen begär forslag till andring i lagen (1976:580) om medbestammande i arbetslivet sa att s.k. organisationsklausuler forbjuds,

4. att riksdagen hos regeringen begär forslag till andring i lagen om medbestammande i arbetslivet (1976:580) i enlighet med vad som i motionen anforts angående avdrag pa lon for fackforeningsavgifter,

5. att riksdagen hos regeringen begär forslag till andring i lagen (1976:580) om medbestammande i arbetslivet i enlighet med vad som i motionen anforts angående arbetstagnas representation,

6. att riksdagen beslutar att 60 § i lagen (1976:580) om medbestammande i arbetslivet skall ha den lydelse angående arbetsrattsliga skadestand den hade den 31 december 1984,

7. att riksdagen hos regeringen begär en oversyn av skadestandsreglerna i den arbetsrattsliga lagstiftningen i enlighet med vad som i motionen anforts,

8. att riksdagen hos regeringen begär forslag till forbud mot blockad av enmansforetag och foretag med anstallda familjemedlemmar i enlighet med vad som anforts i motionen,

9. att riksdagen hos regeringen begär utredning om och forslag till begransning av facklig organisations ratt att genomfora blockad av foretag enligt vad som anforts i motionen,

10. att riksdagen beslutar att upphava reglerna om facklig vetoratt i 38-40 §§ lagen (1976:580) om medbestammande i arbetslivet,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till kanna vad som i motionen anfors om ideella skadestand,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet vad gäller förhandlingsplikt vid chefstillsättningar i enlighet med vad som i motionen anförts,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överförande av arbetsrättsliga tvistemål till allmän domstol.

Motionen behandlas beträffande yrkandena 12 och 13 i AU 1986/87:18 och beträffande yrkandena 15–26 i AU 1987/88:2, 3, 5 och 7.

1986/87:A736 av Elver Jonsson m.fl.(fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rätten att lämna facklig organisation,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av de arbetsrättsliga skadestånden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om facklig vetorätt vid entreprenader,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt föreslås i motionen beträffande ändringen i MBL.

Yrkande 4 behandlas i AU 1986/87:18.

1986/87:A740 av Erik Hovhammar m.fl.(m,fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om sådana ändringar i 39 § medbestämmandelagen att arbetstagarorganisation inte ges möjlighet att utestänga företag utan kollektivavtal/separatavtal från att konkurrera om entreprenader på likvärdiga villkor.

1986/87:A742 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag innefattande straffsanktioner mot den som för en idrottsförenings räkning betingar sig särskild ersättning för att medge att en medlem skall få övergå till och representera annan idrottsförening.

1986/87:A746 av Filip Fridolfsson m.fl.(m,fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstadgad negativ föreningsrätt.

1986/87:A747 av Stig Josefson m.fl.(c) vari yrkas att riksdagen beslutar att göra i motionen föreslagna tillägg till medbestämmandelagen.

1986/87:A749 av Anders Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en utredning huruvida ingångna löneavtal skall få innehålla sådana klausuler som medför att överenskommen avtalstid blir verkningslös.

1986/87:A751 av Börje Hörnlund m.fl.(c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet i enlighet med vad som anförts i motionen

b)angående rätt att stå utanför en förening och förbud mot s.k. organisationsklausuler,

c) angående formerna för förhandlingar och information enligt MBL i småföretag,

d) angående facklig vetorätt vid entreprenader och blockad av enmansföretag,

2. att riksdagen antar följande förslag till lag om ändring i lagen om medbestämmande i arbetslivet (1976:580) beträffande fredspliktsbestämmelserna:

Härigenom föreskrivs att 60 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet skall ha nedan angivna lydelse:

Är någon skadeståndsskyldig enligt denna lag, kan skadeståndets belopp nedsättas i förhållande till vad som annars skulle ha utgått, om det är skäligt med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende på tvisten, skadans storlek i jämförelse med den skadevållandes tillgångar eller omständigheterna i övrigt. Fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet kan också medges. Vid bedömande enligt första stycket av arbetstagares skadeståndsskyldighet för deltagande i olovlig stridsåtgärd skall särskild hänsyn tagas till omständigheter, som har framkommit vid överläggningar enligt 43 § och verkningarna av överläggningen.

Motionen behandlas i övriga delar i AU 1986/87:18 samt AU 1987/88:5 och 7.

1986/87:A815 av Christer Skoog (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetsgivarens skyldighet i samband med platsansökan.

Medbestämmandelagen

Innehållet i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) kan i huvudsak delas upp i två grupper av regler. Den ena gruppen utgörs av avsnitt som har hämtats från den tidigare s.k. arbetsfredslagstiftningen. Hit hör MBL:s regler om föreningsrätt (7–9 §§), de grundläggande reglerna om parternas förhandlingsrätt (främst 10 §), bestämmelserna om kollektivavtal (23–31 §§) samt avsnitten om fredsplikt (41–45 §§) och om medling i arbetstvister (46–52 §§). Även reglerna om skadestånd och andra påföljder (54–62 §§) bygger i viktiga delar på äldre lag.

Den andra gruppen regler hör till det genom MBL införda regelsystemet för arbetstagarnas medbestämmanderätt. Hit hör först reglerna om den *förstärkta förhandlingsrätten* för arbetstagarsidan (11–14 §§). Dessa bestämmelser omfattar i första hand arbets- och företagsledningsfrågor i vid bemärkelse. *Den primära förhandlingsskyldigheten* enligt 11 § är ett medel som lagen ger arbetstagarna att påverka arbetsgivarens beslut. Enligt den primära förhandlingsskyldigheten är arbetsgivaren skyldig att begära förhandling innan han fattar vissa beslut. Arbetsgivaren är vidare utom i vissa undantagsfall skyldig att dröja med sitt beslut tills förhandlingen har slutförts. Genom denna uppskovsskyldighet får arbetstagarsidan tillfälle att lämna sina synpunkter på förhandlingsfrågan och påverka arbetsgivaren i dennes beslutsfattande.

En arbetstagarorganisation, som har primär förhandlingsrätt enligt 11 §, har enligt 12 § också rätt att på eget initiativ begära förhandling med arbetsgivaren i varje fråga där arbetsgivaren står i begrepp att fatta ett beslut som rör en medlem i organisationen.

För att de anställda skall kunna utnyttja sin rätt att genom förhandlingar medverka i beslutsprocessen hos arbetsgivaren måste de hållas underrättade

om och få insyn i arbetsgivarens verksamhet. Lagens regler om rätt till information (18–22 §§) syftar till att tillgodose detta.

En grundtanke bakom arbetsrättsreformen har varit att det skall vara arbetsmarknadens parter som utformar och vidareutvecklar arbetstagarnas medbestämmande med utgångspunkt i lagens regler. Ett av syftena med MBL har därför varit att främja tillkomsten av *medbestämmandeavtal*. Sådana avtal har också kommit till stånd på de stora avtalsområdena.

Ett inslag i det genom MBL införda systemet av regler om arbetstagarnas medbestämmanderätt utgörs av bestämmelserna i 38–40 §§ om *facklig vetorätt* i vissa fall. Dessa syftar till att komma till rätta med missförhållanden av skilda slag som kan uppkomma när en arbetsgivare avser att lämna ut ett arbete till icke anställd arbetskraft, t.ex. uppdragstagare eller entreprenörer.

Slutligen kan nämnas MBL:s regler om överläggning vid arbetstagarers olovliga stridsåtgärder (43 §), vissa skadeståndsregler inkl. den s.k. *200-kronorsregeln* i 60 § och regler om tvisteförhandling och rättegång (63–69 §§).

Utskottet

Inledning

Utskottet tar i detta betänkande upp olika frågor om medbestämmande i arbetslivet. De motioner som behandlas väcktes under allmänna motionstiden vid föregående riksmöte. Dessutom kommer att beröras vissa mera allmänna arbetsrättsliga frågor.

Lagen om medbestämmande i arbetslivet (MBL) trädde i kraft den 1 januari 1977. Den har alltså varit gällande i tio år. Med anledning härav har utskottet hört arbetsmarknadsorganisationerna om deras erfarenheter av den praktiska tillämpningen under den gångna perioden. I överläggningarna har för arbetstagersidan deltagit företrädare från Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR. Från arbetsgiversidan har deltagit företrädare för Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) samt för Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet. Överläggningarna kan ses som en uppföljning av dåvarande inrikesutskottets överläggningar med organisationerna vintern 1976 inför behandlingen av medbestämmandereformen.

Vid de nu hållna överläggningarna har *arbetstagersidan* uttalat att särskilt MBL:s regler om förstärkt förhandlingsrätt och information varit till gagn för de anställdas medinflytande och engagemang. Samstämmigt har man dock tillagt att förväntningarna på reformen inte infriats i alla avseenden. Det tog exempelvis väl lång tid att komma fram till de avtal som skulle komplettera lagen, och när det gäller 1982 års Utvecklingsavtal på den privata sidan påtalades att det går långsamt att fullfölja detta centrala avtal med lokala avtal. En motsvarande utveckling angavs föreligga också på den offentliga sidan. Det fördes vidare fram som en allmän kritik från arbetstagersidan att de fackliga organisationerna ofta kommer in för sent i beslutsprocessen för att de skall ha en reell möjlighet att påverka denna.

Som dagsaktuella problem pekade arbetstagarorganisationerna särskilt på

problem med att vid förhandlingarna nå de verkliga beslutsfattarna i koncerner och andra komplexa företag. Det framhölls att detta är ett växande problem inte minst med hänsyn till den tilltagande internationaliseringen av företagsamheten.

På *arbetsgiversidan* var man ense om att medbestämmandet efter problem under inkörningstiden fungerar hyggligt. SAF framhöll i det sammanhanget tillkomsten av Utvecklingsavtalet som en positiv faktor, medan kommunförbunden hade en snarast negativ syn på motsvarande centrala avtal på den offentliga sidan. Däremot såg både SAF:s och kommunförbundens företrädare gemensamt organisationstvisterna mellan olika fackförbund som ett växande problem, och man hade också på båda sidor den bestämda uppfattningen att den s.k. 200-kronorsregeln bör skärpas.

Under överläggningarna behandlades därjämte frågan om medbestämmandet och dess avgränsning mot den politiska demokratin. Den frågan är inte aktuell i de motionsyrkanden som hör till detta ärende utan behandlades i våras i betänkandet AU 1986/87:18. Vid överläggningarna framkom en klar åsiktsskillnad mellan arbetstagarorganisationerna och kommunförbunden. Från arbetstagsarsidan gjordes gällande att man har uppnått en rimlig avvägning i gränsdragningen mellan den politiska demokratin och de anställdas rätt till medinflytande. Företrädarna för kommunförbunden hävdade däremot bestämt att det här fortfarande föreligger ett olöst problem, och de vidhöll de krav på en utredning om gränsdragningen mot den politiska demokratin som de båda förbundens styrelser enhälligt begärt år 1981 i yttranden till utskottet och återkommit till i samband med reformen om personalföreträdarens närvarorätt i kommunala styrelser och nämnder.

Allmänna arbetsrättsliga frågor

Alf Wennerfors m.fl. begär i de inledande avsnitten till kommittémotionen 1986/87:A734 ett tillkännagivande till regeringen om *arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter*. Motionärerna erinrar om att 1970-talets arbetsrättsliga lagar huvudsakligen har varit inriktade på att öka de anställdas inflytande och trygghet i anställningen. Dessa allmänt accepterade syften har i viss utsträckning uppnåtts. Lagstiftningens främsta förtjänst ligger inte så mycket i regelsystemets utformning som dess förmåga att medvetandegöra arbetstagarnas berättigade krav på medinflytande, personlig utveckling och anställningstrygghet.

Men lagstiftningen har också haft andra – mindre uttalade – syften än de tidigare nämnda, nämligen att stärka de fackliga organisationernas politiska och ekonomiska inflytande. Genom lagstiftningen har vissa fackliga organisationers krav på långtgående inflytande inom näringslivet tillgodosetts utan att de har behövt ta det därmed följande ansvaret. Dessutom har organisationerna successivt blivit en del av den politiska maktapparaten genom att de har representanter i offentliga organ och utredningar och därtill betraktas som tunga remissinstanser.

I denna utveckling utgör den arbetsrättsliga lagstiftningen ett betydelsefullt instrument. En facklig organisation vars existens är säkerställd med lagstiftning förlorar dock lätt medlemmarnas förtroende. Den likställs med

offentlig verksamhet. Utvecklingen innebär vidare att den samverkan mellan likvärdiga parter som präglade den s.k. svenska modellen har ersatts med en strävan att inte bara stärka arbetstagarorganisationernas ställning utan även att ge dem en avgörande dominans. Den balans och det samspel mellan olika intressenter som är en förutsättning för en väl fungerande marknadsekonomi föreligger på avgörande punkter inte längre. Mot bakgrund av denna utveckling framhåller motionärerna som alltmer angeläget att man slår fast var gränserna i en demokrati går mellan politiker, organisationer och enskilda människor.

Medlemskap i en facklig organisation har, fortsätter motionärerna, i flertalet fall blivit i det närmaste obligatoriskt. Medlemskapet får emellertid ofta politiska och privaträttsliga konsekvenser som går långt utöver den fackliga uppgiften att företräda medlemmarnas intressen på arbetsplatsen. Detta exemplifieras utförligt av motionärerna, som samtidigt påpekar att den nuvarande lagstiftningen syftar till att stärka de centrala fackliga organen, medan den vägledande principen för lagstiftningen borde vara att beslut och medinflytande bör läggas så nära de enskilda arbetstagarna som möjligt.

Efter övertagandet av regeringsmakten år 1982 har socialdemokraterna enligt motionärerna vidtagit uppseendeväckande lagändringar. Möjligheten för arbetsgivare att innehålla intjänad lön som stridsåtgärd i en arbetskonflikt har förbjudits. Den s.k. 200- kronorsregeln har återinförts. Arbetsgivarnas rätt att göra skatteavdrag för arbetsrättsliga skadestånd har slopats och nya permitteringsregler har kommit till stånd. De centrala fackliga organisationernas ställning har stärkts genom att rätten att avtala om avsteg från turordningsreglerna för äldre personal har tagits över från de lokala organisationerna. På den offentliga sektorn har de tidigare försöken med närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder och styrelser upphöjts till en lagfäst närvarorätt.

Avslutningsvis i detta avsnitt av motionen dras upp riktlinjer för vad motionärerna kallar en arbetsmarknadslagstiftning för framsteg. Dessa riktlinjer innebär sammanfattningsvis att det fortsatta översyns- och utvecklingsarbetet inom arbetsrätten måste inriktas på att förbättra arbetsmarknadens funktion och spelet mellan olika lagar. Byråkratisering och centralstyrning måste undvikas. I den nuvarande lagstiftningen är det genomgående så, att de enskilda arbetsgivarnas och de fackliga företrädarnas juridiska kompetens övervärderas. Reglerna måste i stället utformas så klart och entydigt att arbetstagarna och deras fackliga representanter samt arbetsgivarna på förhand kan avgöra vilken rätt de har. I de fall lagstiftning inte är nödvändig av rättssäkerhetsskäl bör den undvikas. Möjligheterna att lösa uppkommande frågor avtalsvägen bör vara så vida som möjligt. På många områden bör lagstiftningen därför ändras i syfte att återge arbetstagar- och arbetsgivare möjligheter att träffa individuella eller kollektiva avtal.

Den enskildes lagstadgade rättigheter på arbetsplatsen bör, framhåller motionärerna till sist, inte göras beroende av huruvida arbetstagaren är medlem i en facklig organisation. Medlemskapet är den enskildes angelägenhet. Det måste vara ett oavvisligt krav att den enskildes integritet respekteras.

Vänsterpartiet kommunisterna anför i partimotionen 1986/87:A718 om

demokratiska rättigheter i arbetslivet att vpk hävdade långt innan medbestämmandelagen antogs av riksdagen att huvudfrågan inte är avtal. Vad det i stället gäller är att vidga fackföreningarnas informations- och förhandlingsrätt och att komplettera dessa rättigheter med strejkrätt, facklig vetorätt i entreprenadfrågor och frågor som gäller arbetslivets villkor, fackliga möten på betald arbetstid m.m.

Vpk säger sig i motionen vara kritiskt mot begreppet medbestämmande. Kapitalister och lönearbetare har oförenliga klassintressen. De kan inte bestämma gemensamt. Däremot kan facket genom självständig kamp tvinga fram eftergifter av arbetsköparna och påverka deras beslut.

För att lönearbetarna lättare skall kunna hävda sina intressen i dagskampen och kampen för långsiktiga mål behövs rättighetslagar. Sådana lagar underlättar också förhandlingar om rättighetsavtal där facket kan påverka utan att bindas upp av företag och myndigheter. Det framhålls i motionen att den kamplinje som vpk företräder förutsätter andra begrepp än medbestämmande och medansvar.

Motionärerna föreslår att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om demokratiska rättigheter i arbetslivet innefattande

rätt till politisk verksamhet på arbetsplatserna

utvidgad informations- och förhandlingsrätt i alla frågor – även på koncernnivå

strejkrätt utan begränsningar i lag

förbud att avskeda strejkande

rätt för fackligt förtroendevalda att solidarisera sig med strejkande

bort med strejkskadestånden

förbud mot lockouter

vetorätt för fackförening mot t.ex. införande av ny teknik

rätt till fackföreningsmöten på betald arbetstid

fritt tillträde till arbetsplatser för forskare som används av facket

obegränsad rätt till internationella solidaritetsaktioner.

Vidare föreslår vpk i partimotionen 1986/87:A719 att riksdagen skall begära förslag från regeringen som innebär att ny teknik och arbetsorganisation endast får införas i arbetslivet efter godkännande av de fackföreningar som är verksamma på resp. arbetsplatser. Dessutom bör regeringen enligt motionärerna lägga fram ett förslag till samlat program för facklig kontroll av teknikens användning och utveckling, i vilket skall ingå

övergång från löne- till produktionsbeskattning

vinster av ny teknik används bl.a. till kortare arbetsdag vilket ger fler jobb

fackligt forskningsinstitut och fackliga forskningskonsulter

yrkesutbildning med datatekniska tillämpningar utan att grundläggande yrkeskunskaper eftersätts

teknisk-humanistisk utbildningsreform

vuxenutbildningsreform för alla med dålig grundutbildning.

Utskottet får med anledning av motionerna anföra följande.

Likartade krav på översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen har tidigare förts fram av moderata samlingspartiet resp. av vänsterpartiet kommunisterna. Utskottet har i dessa tidigare sammanhang konstaterat att bakom huvudtankarna i den arbetsrättsliga lagstiftningen har funnits en bred

uppslutning. Utvecklingen inom denna lagstiftning och inom avtalsområdet har enligt utskottets mening varit till gagn för såväl arbetstagarna som näringslivet och samhället i dess helhet.

Det är riktigt som moderaterna erinrar om i sin kommittémotion att huvuddelen av den nu gällande arbetsrättsliga lagstiftningen kom till med tyngdpunkt på 1970-talets första del. Men därefter har skett en fortlöpande utveckling. Det förhåller sig så, som utskottet även tidigare har framhållit, att det är ett framträdande drag hos de arbetsrättsliga lagarna att de i viktiga delar består av ganska allmänt hållna grundregler som kan jämkas och utvecklas genom avtal för att anpassa tillämpningarna till förhållandena t.ex. i en viss bransch eller på en viss arbetsplats. Sådana avtal har ingåtts i betydande omfattning.

Vid de hearings som utskottet har hållit om i första hand medbestämmandelagen har – trots den kritik som rests mot enskildheter i lagen – inte framställts krav på någon mer genomgripande omarbetning av lagen av det slag som från skilda utgångspunkter begärs i motionerna från moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Tvärtom ansågs det vara en fördel att den snabba takten i 1970-talets omfattande uppbyggnad av det arbetsrättsliga regelverket inte har fått en efterföljd under 1980-talet, varigenom det har varit möjligt att låta detta regelverk stabiliseras. Från både arbetsgivar- och arbetstagarhåll har vidare markerats fördelen med att önskvärda förändringar görs avtalsvägen, varvid som ett ytterligare skäl för en sådan ordning åberopades att man efter ett ingånget avtal får förutsätta att båda parter kommer att positivt medverka till att avtalets intentioner förverkligas.

Vad nu anförts betyder inte att det är utskottets mening att lagstiftningsåtgärder i alla lägen skall undvikas. I själva verket har den arbetsrättsliga lagstiftningsprocessen fortsatt under hela den aktuella perioden, låt vara i ett lugnare tempo. Utskottet kan som exempel peka på att det tidiga 1970-talets arbetstids- och anställningsskyddslagar år 1982 ersattes av nya lagar. Det är nu aktuellt att ersätta lagstiftningen från 1970-talets mitt om arbetstagarnas representation i bl.a. aktiebolags och bankbolags styrelser med en ny lag i ämnet. 1977 års semesterlag är föremål för översyn av en statlig utredning, arbetstidsfrågorna likaså. Den inom arbetsmarknadsdepartementet pågående arbetsrättsliga översynen har i år resulterat i förslag om ändringar i föräldraledighetslagen och i anställningsskyddslagen.

Mot den ovan angivna bakgrunden kan utskottet inte ställa sig bakom förslaget i den moderata kommittémotionen A734 om ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen på det fortsatta översyns- och utvecklingsarbetet inom arbetsrätten i enlighet med motionens riktlinjer. Utskottet avstyrker sålunda motionen i den delen.

Motionärerna betonar starkt att de enskilda arbetstagarnas lagstadgade rättigheter på arbetsplatserna inte bör knytas till medlemskap i en facklig organisation. Med anledning härav vill utskottet för tydlighetens skull tillägga att ett sådant samband inte föreligger i flertalet arbetsrättsliga lagar. Oavsett medlemskap i en facklig organisation omfattas arbetstagarna sålunda av lagarna om anställningsskydd, anställningsfrämjande åtgärder, semester, arbetstid och olika slag av ledigheter. Däremot kan det sägas att

arbetstagarnas rätt till medinflytande och information enligt medbestämmandelagen och lagarna om styrelserepresentation kanaliseras via de fackliga organisationerna. Frågan om formerna för att utöva rätten till medinflytande och information har motionärerna själva konkretiserat i förslag beträffande medbestämmandet i de mindre företagen. Utskottet återkommer därför till den saken i det närmast följande avsnittet.

Vad utskottet ovan anför har i vissa delar även tillämpning på yrkandet i vpk:s partimotion A718 att ersätta medbestämmandelagen med en ny lagstiftning om demokratiska rättigheter i arbetslivet. Förslaget har sin utgångspunkt i att vpk, såsom direkt framgår av motionen, inte vill acceptera själva begreppet medbestämmande, utan detta bör ersättas av en kamplinje i vilken bl.a. skall ingå rätt för arbetstagarna att även lokalt tillgripa stridsåtgärder när helst detta synes påkallat och oavsett ingångna avtal. Som utskottet har framhållit i tidigare sammanhang ligger det i själva benämningen medbestämmandelagen att det är begrepp som samverkan och medinflytande som skall styra den utveckling mot demokrati på arbetsplatserna som lagen vill främja. Detta grundläggande synsätt som präglar medbestämmandelagen och övrig arbetslagstiftning bör inte överges till förmån för den linje vpk förespråkar. Motion A718 avstyrks för den skull av utskottet.

I vad sedan gäller yrkandena i vpk-motionen A719 om teknikanvändning vill utskottet konstatera att den snabba tekniska utvecklingen vållar problem både genom strukturförändringar med det ofta minskade sysselsättningsbehov som blir följderna och genom att tekniken kan betyda en långtgående specialisering mot arbeten med ensidigt och enformigt innehåll. Å andra sidan medverkar den tekniska utvecklingen också till att skapa nya arbetsuppgifter och till att förbättra arbetsmiljön, t.ex. genom att farliga och ohälsosamma arbetsuppgifter utförs av industrirobotar eller i andra automatiserade processer. Vidare måste man hålla i minnet att den tekniska utvecklingen är grunden för den ekonomiska tillväxten i samhället. Denna är i sin tur en av förutsättningarna för att uppehålla den fulla sysselsättningen. Det bör därtill understrykas att den snabba tekniska utvecklingen ställer stora krav på att de anställda får möjligheter till medinflytande vid anskaffande av utrustning och beslut om dess användning m.m. Det ligger i båda parterns intresse att införandet av den nya tekniken sker i en förtroende-full samverkan på arbetsplatserna. Frågor som hänger samman med den tekniska utvecklingen har också uppmärksamats särskilt i Utvecklingsavtalet mellan SAF, LO och PTK liksom i tidigare slutna medbestämmandeavtal.

Ovan redovisade synpunkter är en sammanfattning av vad utskottet tidigare anför i frågan om ny teknik och arbetets organisation. Utskottets uppfattning är att man i överläggningar parterna emellan får lösa de frågor som hänger samman med den tekniska utvecklingen. En utvecklad vetorätt och ett av regeringen utarbetat program för facklig kontroll över teknikens användning framstår inte som den bästa vägen att gå för att öka de anställdas inflytande. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därför även motion A719.

I fyra motioner förordas *ändring av MBL i fråga om förhandlingar och information i småföretag*.

Arbetsgivarens informations- och förhandlingsskyldighet skall enligt MBL fullgöras i första hand mot den lokala arbetstagarorganisationen. Alf Wennerfors (m) m.fl. framhåller i motion 1986/87:A734 att det på de större företagen som regel ankommer på fackklubbarna att förhandla och ta emot information enligt MBL. På mindre företag utan fackklubb blir det de centrala och regionala fackliga organen som avgör huruvida de anställda skall representeras av ett ombud på den egna arbetsplatsen eller inte. Detta leder ofta till att arbetstagarna representeras av en facklig ombudsman utan anknytning till det egna företaget. Det finns inte heller någon skyldighet för en sådan facklig representant att samråda med de anställda. Ordningen innebär att förhandling och information mellan parterna på ett olyckligt sätt har lyfts över huvudet på dem som känner de lokala förhållandena och den strider mot lagens syften att ge ökat inflytande åt de anställda på arbetsplatserna. Motionärerna föreslår att det uppdras åt regeringen att lägga fram förslag till ändring av MBL så att de anställda på de små företagen garanteras deltagande i och ansvar för förhandlingar och information. Garantin bör också omfatta rätt för de anställda att anlita fackligt ombud om de så önskar.

Christer Eirefelt m.fl. (fp) föreslår i motion 1986/87:A715 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn varigenom den arbetsrättsliga lagstiftningen bättre skall anpassas till förhållandena i de mindre företagen. Enligt motionärerna motiverar de speciella förhållandena i dessa företag med nära samarbete mellan ägare och anställda att man får friare regler.

Börje Hörnlund m.fl. (c) hemställer i motion 1986/87:A751 att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till ändring i MBL beträffande formerna för förhandling och information i småföretag. Syftet med lagändringen skall enligt motionärerna vara att stärka de lokalt anställdas inflytande genom ett decentraliserat och smidigt beslutsfattande samtidigt som behovet av centrala fackliga ombud minskar.

Ett i sak likadant yrkande framställs av Stig Josefson m.fl. (c) i motion 1986/87:A747. De hemställer att riksdagen skall anta ett av dem i motionen framlagt förslag till ändring av 14 och 20 §§ MBL beträffande fullgörandet av förhandlings- och informationsskyldigheten i företag utan lokal arbetstagarorganisation.

En annan väg att lösa frågan om förhandlings- och informationsskyldighetens fullgörande, nämligen genom *ändring av förtroendemannalagen i fråga om de små arbetsplatserna*, förespråkas i tre socialdemokratiska motioner. Bakgrunden till dessa förslag är att Nya arbetsrättskommittén (NARK) år 1977 lade fram ett förslag till ändringar av lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (förtroendemannalagen). Ändringarna syftade bl.a. till en regional organisation med fackliga förtroendemen. Häri ingick att sådana förtroendemen skulle ha tillträdesrätt till arbetsplatserna. Enligt den ordning som fortfarande gäller omfattar nämligen förtroendemannalagen enbart förtroendemen som är anställda på de arbetsplatser där uppdraget

fullgörs. NARK hade också förslaget att den regionala ombudsverksamheten inledningsvis skulle finansieras av statsmedel.

Kurt-Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) föreslår i motion 1986/87:A713 ett tillkännagivande till regeringen om att NARK:s förslag beträffande facklig verksamhet i småföretag bör genomföras beträffande de regionala förtroendemännens rätt att få tillträde till de berörda arbetsplatserna för att bedriva facklig verksamhet. Kostnaderna bör betalas genom arbetsgivaravgifter.

Bengt-Ola Rytter (s) föreslår i motion 1986/87:A710 att riksdagen skall ge regeringen till känna behovet av en ändring i förtroendemannalagen av innebörd att det blir möjligt att finansiera regionala fackliga förtroendemen, särskilt i branscher med många små och spridda arbetsplatser. Anita Modin m.fl. (s) vill i motion 1986/87:A721 att riksdagen skall uttala att det är utomordentligt angeläget att beredningen av NARK:s förslag slutförs inom arbetsmarknadsdepartementet och att förslag i ämnet föreläggs riksdagen.

Utskottet gör följande bedömning.

De ovan refererade motionerna anvisar som nämnts olika vägar för att lösa förhandlings- och informationsfrågorna i de mindre företagen. I de fyra första motionerna från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern förordas ändring av MBL som öppnar möjlighet för arbetsgivarna att i de fall fackklubb saknas i företagen förhandla och informera direkt med de anställda på företaget. När liknande förslag har framförts tidigare år har utskottet anlagt följande synsätt:

Med lagens utformning är medbestämmandet en del av den fackliga verksamheten. Hur denna skall läggas upp och genomföras bör bestämmas av arbetstagarna och de fackliga organisationerna. Det bör följaktligen överlåtas åt parterna på arbetsmarknaden att avtalsvägen ange de lämpliga formerna för förhandling och information med utgångspunkt i den allmänna grundsatsen att huvudpunkten i medbestämmandet skall ligga på den lokala nivån. I Utvecklingsavtalet mellan SAF, LO och PTK har särskilt framhållits att formerna för samverkan och medbestämmande skall anpassas till de lokala förhållandena ute på arbetsplatserna. Beträffande mindre arbetsplatser utan lokal facklig organisation förutsätter avtalet att det skall kunna utses kontakt- eller arbetsplatsombud.

Till detta skall fogas att vid utskottets hearings upplyste LO-företrädarna att kontaktmän numera regelmässigt utses i enlighet med Utvecklingsavtalet och att verksamheten med dessa kontaktombud på det hela taget synes fungera väl.

MBL liksom annan arbetsrättslig lagstiftning är, som förut nämnts, en ramlagstiftning som parterna kan utfylla genom bransch- eller företagsanpassade avtal. På den nu aktuella punkten föreligger genom Utvecklingsavtalet en av parterna träffad överenskommelse. Utskottet anser för sin del att det inte finns skäl att genom lagstiftning sätta avtalet i denna del ur spel. Med hänsyn härtill och till de övriga aspekter som ovan anförts anser utskottet att det inte är påkallat för riksdagen att ta initiativ till en lagändring i den riktning motionärerna önskar. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna A715, A734, A751 och A767 i förekommande fall i aktuella delar.

När det sedan gäller de socialdemokratiska motionerna om regionala

fackliga förtroendemän, bör erinras om att förtroendemannalagen inte utesluter facklig verksamhet som bedrivs av andra fackliga företrädare än anställda på arbetsplatsen. Deras behov att komma in på arbetsplatserna ifrågasätts normalt inte, även om de saknar en lagfäst rätt till tillträde. Inom stora delar av arbetsmarknaden har dessutom frågan lösts genom kollektivavtal. Utskottet utgår från att kvarvarande problem med tillträdesrätten till arbetsplatserna för utomstående fackliga företrädare uppmärksammas i det arbetsrättsliga beredningsarbetet i regeringskansliet. De finansieringsfrågor som berörs i motionerna har statsfinansiella aspekter som bör prövas i ett vidare sammanhang än det föreliggande.

Utskottets slutsats av det anförda är att det inte är påkallat med något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionerna A710, A713 och A721, utan de avstyrks av utskottet.

Facklig verksamhet i transnationella företag

Karl-Erik Persson och Lars-Ove Hagberg (vpk) föreslår i motion 1986/87:A703 att riksdagen skall ta initiativ till lagstiftning som ålägger svenska transnationella företag samt utländska transnationella företag verka i Sverige att betala de fackliga organisationernas samarbete inom koncernerna. Motionärerna framhåller bl.a. att transnationaliseringen av industrin ställer stora krav på det fackliga arbetet. För de svenska koncernernas del går utvecklingen mot att de har nästan lika många anställda utomlands som i Sverige, och när det gäller utländska företag verka i Sverige fattas ofta viktiga beslut i utlandet utan att de anställda som berörs får möjlighet till insyn, information och förhandling.

När utskottet tidigare har behandlat liknande motionsyrkanden har utskottet konstaterat att svårigheterna att bedriva fackligt samarbete av det slag det här gäller inte enbart kännetecknar multinationella företag utan också förekommer inom koncerner i allmänhet. Denna uppfattning har bekräftats vid utskottets hearings, vid vilka samtliga tre organisationer på arbetstagsarsidan som en brist i förhandlingssystemet påtalade svårigheterna att i vissa fall komma till tals med de verkliga beslutsfattarna. Detta belystes med olika exempel på komplicerade ägarstrukturer. När det gäller fackligt samarbete över gränserna har utskottet förra året hänvisat till det projekt om facklig verksamhet i nordiska företag som bedrivs i Nordiska ministerrådets regi. Detta projekt fördes på tal vid utskottets hearings liksom utsikterna att avtalsvägen lösa problemet för de nordiska ländernas del. Med hänvisning härtill och då utskottet utgår från att koncernfrågorna är föremål för fortsatt uppmärksamhet i det arbetsrättsliga beredningsarbetet i regeringskansliet avstyrker utskottet motion A703.

Negativ föreningsrätt m.m.

Med negativ föreningsrätt avses rätten att stå utanför en förening. Den nya arbetsrättskommittén (NARK) anförde i sitt betänkande (SOU 1982:60 s.278 f.) att man i likhet med den förra arbetsrättskommittén hade funnit att det saknas anledning att föreslå lagregler som tar sikte på den negativa föreningsrätten och föreningsrättsskyddet för arbetssökande. När det gäller

användningen av s.k. organisationsklausuler i kollektivavtal – som kan innebära att arbetsgivare inte får anställa någon oorganiserad eller någon som tillhör en annan facklig organisation – underströk kommittén betydelsen av att en facklig anslutning skall vara frivillig och bero av den enskildes bestämmanderätt. Detta innebär emellertid inte att kommittén ville förorda ett lagfäst förbud mot organisationsklausuler.

Frågan om en medlems rätt att träda ut ur en facklig organisation har också aktualiserats i arbetsdomstolen. I ett mål som gällde utträde ur Sjöfolksförbundet (dom nr 25 år 1980) ansåg domstolen att medlemmar av det aktuella förbundet måste anses ha rätt att säga upp sitt medlemskap utan hinder av att förbundets stadgar saknade bestämmelser härom. En uppsägningstid måste dock iakttas. Dess längd fick bestämmas av vad som efter en mer fri bedömning var skälig. I detta fall fastställdes uppsägningstiden till tre månader.

Hithörande frågor tas upp i fem motioner med yrkanden om att en lagfäst negativ föreningsrätt skall införas. Alf Wennerfors m.fl. anför i kommittémotionen 1986/87:A734 att den positiva föreningsrätten, dvs. rätten att få ansluta sig till och tillhöra en förening, finns inskriven i grundlagen och i MBL. Med rätten att tillhöra en förening bör självklart också följa rätten att slippa tillhöra en förening. Vidare bör organisationsklausuler i kollektivavtal förbjudas. Sådana klausuler kan betraktas som en form av yrkesförbud och innebär ett otillbörligt ingrepp i den enskildes integritet. Hittills har utträdesrätten inte varit någon självklarhet i Sverige. 1986 års LO-kongress beslutade visserligen att utträdesrätt skall medges för medlemmar i de anslutna förbunden, men ännu återstår att utröna de praktiska konsekvenserna av dessa beslut och de eventuella villkor som kan bli förknippade med ett utträde ur förbunden.

Därjämte anför i motionen följande: För att garantera medlemmarnas kontroll över inbetalningen av medlemsavgifter och möjligheten att förhindra att inbetalning av medlemsavgifter sker trots anmälan om utträde, bör rätt för en arbetsgivare att göra avdrag på lönen för fackföreningsavgifter endast kunna medges genom fullmakt från varje enskild arbetstagare. Motionärerna begär att vad de anført om löneavdrag i dessa fall skall ges regeringen till känna.

Med liknande motiveringar begärs lagstiftning om negativ föreningsrätt och förbud mot organisationsklausuler även i motionerna 1986/887:A736 av Elver Jonsson m.fl. (fp), 1986/87:A751 av Börje Hörnlund m.fl. (c) samt i de likalydande motionerna 1986/87:A723 och 1986/87:A746 av Filip Fridolfsson m.fl. (m,fp,c).

För egen del får utskottet anföra följande.

De föreningsrättsliga bestämmelserna i MBL ger rätt åt arbetsgivare och arbetstagare att tillhöra en arbetsgivar- eller en arbetstagarorganisation. Detta är den positiva föreningsrätten. Denna rätt skall vara okränkta. Därmed förbjuds exempelvis att en arbetstagare blir uppsagd eller avskedad för att han eller hon har anslutit sig till en facklig organisation.

När det gäller den omvända rätten att utträda ur en facklig organisation, är den rätten fastslagen genom arbetsdomstolens ovannämnda dom. Man kan

också uttrycka saken så, att detta led i den av motionärerna begärda negativa föreningsrätten redan är upphöjd till gällande rätt, och det behövs alltså inte någon lagstiftning för att fastställa själva rättsläget i den delen. Annorlunda förhåller det sig med en annan och i debatten ofta återkommande sida av den negativa föreningsrätten, nämligen föreningsrättsskyddet för arbetssökande och den därmed sammanhängande frågan om organisationsklausuler. Dessa problem diskuterades ingående i NARK:s betänkande. Kommitténs överväganden mynnade ut i att man borde avstå från att ingripa med lagstiftning om den negativa föreningsrätten och bruket av organisationsklausuler. Utskottet har i tidigare betänkanden anslutit sig till denna uppfattning och vidhåller sin inställning. De problem som kan föreligga och som utskottet bedömer vara av begränsad omfattning bör kunna lösas på annat sätt än genom lagstiftning.

Vad slutligen beträffar den i motion A734 föreslagna begränsningen av möjligheterna att göra löneavdrag för fackföreningsavgifter vill utskottet erinra om följande. Arbetsgivarnas medverkan till avgiftsuppbörden bygger på åtaganden genom kollektivavtal. Den ordning motionärerna förordar tillämpas för övrigt redan i dag på så sätt att den enskilde arbetstagaren i samband med inträde i en facklig organisation lämnar organisationen fullmakt att hos arbetsgivaren genom löneavdrag uppbära medlemsavgiften. En lagreglering skulle därför enligt utskottets uppfattning vara en onödig inskränkning i parternas avtalsfrihet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna A723, A734, A736, A746 och A751, i förekommande fall i aktuella delar.

Chefstillsättningar

Arbetsdomstolen har genom tre domar åren 1979 och 1980 slagit fast att en arbetsgivare är skyldig att föra förhandlingar enligt 11 § MBL före beslut om att tillsätta chefsbefattningar. I motion 1986/87:A734 av Alf Wennerfors m.fl. (m) föreslås att förhandlingsplikten vid chefstillsättningar oberoende av företagets storlek skall ersättas med information och samråd. Genom lagändring bör fastslås att utseende av chefer är arbetsgivarens rätt. I motionen erinras om att en chef utgör arbetsgivarens förlängda arm och ofta företräder denne i förhandlingar med de anställda och deras organisationer. Att det är arbetsgivarens sak att utse chefer bör dock inte förhindra samråd med eller information till de lokala fackliga organisationerna i de fall detta är möjligt. Härvid erinrar motionärerna om det sedvanliga kravet på sekretess vid en nyanställning på den privata sektorn, där det enligt dem många gånger kan vara direkt olämpligt att vidga den krets som känner till vilka som har sökt en viss befattning. Även inom den offentliga verksamheten bör förhandlingsrätten avskaffas. Däremot bör de anställda i denna verksamhet ha rätt till information.

Förhandlingsplikten vid chefstillsättningar berördes endast i förbigående vid utskottets hearings. TCO-företrädarna anförde den som ett exempel på fall där arbetsdomstolens praxis har varit till förmån för arbetstagsidan. Frågan har däremot varit uppe till behandling i utskottet vid flera tidigare tillfällen. Utskottet har avstyrkt att man genom en specialregel i MBL

avskaffar förhandlingsrätten vid chefstillsättningar. Utskottet vidhåller sin uppfattning och anser att det inte heller har tillkommit några nya omständigheter som skulle motivera en annan ståndpunkt.

I vad sedan gäller chefstillsättningarna på den offentliga sektorn har motionärernas önskemål om att förhandlingsrätten skall ersättas med en rätt till information i ett viktigt avseende blivit tillgodosedd. Enligt det från den 1 juli i år gällande nya avtalet om medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden har personalorganisationerna i princip endast rätt till information om regeringens beslut om bl.a. tjänstestillsättningar.

Med det anförda avstyrker utskottet motion A734 i den föreliggande delen.

Facklig vetorätt vid entreprenader

Bestämmelserna i 38–40 §§ MBL ålägger arbetsgivarna att förhandla med de fackliga organisationerna i de fall då arbetsuppgifter avses bli utlagda på entreprenad eller som uppdrag. Om man inte kommer överens vid förhandlingarna har den fackliga organisationen möjlighet att förbjuda att entreprenaden (motsv.) kommer till stånd, men det förutsätter att det arrangemang arbetsgivaren vill genomföra kan antas leda till att lag eller kollektivavtal åsidosätts eller att detta på annat sätt skulle strida mot vad som är godtaget inom parternas avtalsområde. Används vetot på obefogat sätt kan det medföra skadeståndsskyldighet för den fackliga organisationen. Skadeståndsskyldighet kan också uppstå för den arbetsgivare som bryter mot bestämmelserna.

Vetorätten utövas normalt av den centrala fackliga organisationen.

Den fackliga vetorätten vid entreprenader behandlas i sex motioner. I fem av dem föreslås att vetorätten upphävs eller i varje fall begränsas; i den sjätte motionen föreslås å andra sidan att vetorätten utvidgas.

Alf Wennerfors m.fl. (m) framhåller i motion 1986/87:A734 att avsikten med bestämmelserna om den fackliga vetorätten aldrig har varit att de skulle hindra seriösa entreprenörer. Det sker dock i många fall till följd av att de fackliga representanterna vill utöka arbetsuppgifterna på den egna arbetsplatsen. Ännu allvarigare är att vetorätten utnyttjas för att utestänga företagare som på godtyckliga grunder betraktas som icke seriösa. Det förekommer att enmansföretagare regelmässigt svartlistas eller accepteras endast på vissa villkor. I praktiken har de fackliga organisationerna därmed skaffat sig möjlighet att utfärda näringsförbud.

Motionärerna anför vidare att de fackliga organisationerna i vissa fall, särskilt bland kommunerna, utvidgat vetorätten att omfatta upphandling i allmänhet. Det händer dessutom att organisationerna föreslår aktioner av i det närmaste polisiär karaktär för att kontrollera om företag erlagt skatter och avgifter. Att endast ett fåtal fall har förts upp till arbetsdomstolen, fortsätter motionärerna, ger ingen rättvisande bild av vetorättens användning. Redan hotet om veto kan vara tillräckligt för att en arbetsgivare skall avstå från att anlita en tilltänkt entreprenör. I Utvecklingsavtalet mellan SAF, LO och PTK har parterna ålagt sig att följa utvecklingen på entreprenadområdet. Fortfarande används dock vetorätten på ett sätt som

inte kan accepteras. Frågor som rör rättstryggheten bör lagstiftaren inte överlåta till reglering i avtal mellan parterna på arbetsmarknaden. Med hänvisning härtill och till vad i övrigt anförts yrkar motionärerna att riksdagen skall upphäva 38–40 §§ i MBL.

Erik Hovhammar m.fl. (m,fp,c) anför i de likalydande motionerna 1986/87:A724 och 1986/87:A740 att det måste betraktas som orimligt att en facklig organisation med lagens hjälp skall kunna stoppa småföretag från att få arbete av det enda skälet att det saknar kollektivavtal/hängavtal samt att enda chansen till rättelse är att det upphandlande företaget tar en process i arbetsdomstolen med sin fackliga motpart. Skyddet för de små företagen är alldeles för svagt. 39 § MBL bör därför ändras på så sätt att en arbetstagarorganisation inte får möjlighet att utnyttja sin starka ställning i entreprenadfrågor till att utestänga företag utan kollektivavtal/separatavtal från att konkurrera på likvärdiga villkor.

Elver Jonsson m.fl. (fp) anser i motion 1986/87:A736 att det är betänkligt att vetorätsreglerna i MBL ibland används av de fackliga organisationerna för att försöka stoppa även seriösa entreprenörers verksamhet. Detta drabbar särskilt enmansföretagen och innefattar därigenom ett hot mot etableringsfriheten. Dessa företagare bör få bättre förutsättningar för sin näringsutövning på entreprenadområdet genom ändringar i MBL så att de påtalade missförhållandena kan undanröjas. Motionärerna föreslår att riksdagen uppdrar åt regeringen att lägga fram förslag härom.

Även Börje Hörnlund m.fl. (c) uttalar i motion 1986/87:A751 att det är betänkligt att vetorätsreglerna ibland utnyttjas av de fackliga organisationerna för att försöka stoppa även seriösa entreprenörers verksamhet. Saken har påtalats av näringsfrihetsombudsmannen, och regeringen har tvingats medge att det behövs en skärpt uppmärksamhet så att enmansföretagen får bättre förutsättningar för sin näringsutövning på entreprenadområdet. Motionärerna vill att regeringen skall lägga fram förslag till ändring av MBL så att de påtalade missförhållandena undanröjs.

Av en annan mening är Lars-Ove Hagberg m.fl. (vpk) i motion 1986/87:A712. Dessa motionärer hävdar att den fackliga vetorätten bör utvidgas att omfatta alla former av entreprenad och inte begränsas till företag med s.k. grå arbetskraft. Med en sådan utvidgning skulle vinnas flera fördelar. Arbetsgivaren skulle tvingas att se mer till sitt företag och inte i onödan eller av kortsiktiga vinstmotiv anlita entreprenörer. Vidare skulle de entreprenörer som även framdeles vill komma i fråga för uppdrag tvingas att föra en bättre personalpolitik. Motionärerna yrkar att riksdagen begär förslag av regeringen till den angivna utvidgningen av den fackliga vetorätten. I förslaget bör dessutom ingå att vetorätten skall utövas av de lokala fackföreningarna.

Med anledning av de nu redovisade motionsförslagen vill utskottet uttala följande. Yrkanden av ovan redovisade slag har återkommande framställts i riksdagen. De två närmast föregående åren har yrkandena föranlett utskottet att göra relativt utförliga skrivningar (se AU 1985/86:1 s. 13–15 och AU 1986/87:8 s. 24–25 med reservationer av m,fp,c resp. av vpk). Utskottet har bl.a. framhållit att den fackliga vetorätten har till uttryckligt syfte att komma åt användningen av grå arbetskraft och därmed sammanhängande svårbe-

mästrade problem, t.ex. skattesmitning. Däremot är vetorätten inte avsedd att hindra seriösa entreprenader, inte heller att styra över arbeten från ett avtalsområde till ett annat. Det har inte varit tal om att arbetstagarsidan skall ha en generell möjlighet att förbjuda entreprenader såsom påyrkas i motion A712 (vpk). Vad som anförs i den motionen är enligt utskottets mening inte skäl för en sådan vittgående förändring av vetorätten.

Yrkanden av motsatt riktning med syfte att slopa eller inskränka vetorättsbestämmelserna har framställts i stort sett alltsedan bestämmelserna kom till. Yrkandena har avvisats av riksdagen, på senare år med hänvisning dels till att nya arbetsrättskommittén studerade användningen av reglerna utan att finna att de i någon större omfattning utnyttjades för andra syften än de avsedda, dels till att det av SAF, LO och PTK inrättade Rådet för utvecklingsfrågor skall aktivt följa utvecklingen på entreprenadområdet.

När det gäller den särskilda frågan om enmansföretagen har utskottet redovisat den anmälan som näringsfrihetsombudsmannen gjort till regeringen med påtalande av vissa förhållanden inom elektrikerbranschen. Dessa förhållanden försvårade enligt näringsfrihetsombudsmannens mening för seriösa enmansföretagare att få tillträde till marknaden och utöva sin näring. Ärendet föranledde vissa uttalanden av regeringen, som dock inte fann skäl att överväga någon lagändring. Efter fortsatta diskussioner med parterna och sedan dessa gjort vissa utfästelser beträffande sitt fortsatta agerande avslutade näringsfrihetsombudsmannen för sin del ärendet.

Enligt utskottets mening har det inte framkommit några nya skäl som ger riksdagen anledning att ändra sina ställningstaganden till de yrkanden som framställts om att bestämmelserna om den fackliga vetorätten skall upphävas eller inskränkas. Utskottet avstyrker sålunda såväl motion A712 (vpk) som motionerna A724 och A740 (båda m,fp,c), A734 (m), A736 (fp) samt A751 (c), i förekommande fall i aktuella delar.

Företagsblockader

I de exempel på stridsåtgärder som anges i 41 § MBL ingår blockad, bojkott "eller annan därmed jämförlig åtgärd". I samma paragraf ges också regler för tillåtligheten av en form för blockader, den s.k. indrivningsblockaden, som får användas även under avtalstid för att anställda skall få ut sina obetalda löner. En annan form av blockad, som uppmärksammats i nedanstående motioner, är blockad för att förmå företag att teckna kollektivavtal.

Följande motionsyrkanden syftar till ett *förbud mot blockad av enmansföretag*, varmed här likställs familjeföretag, dvs. företag med endast familjemedlemmar som anställda.

Alf Wennerfors m.fl. (m) yrkar i motion 1986/87:A734 att riksdagen skall begära förslag till lagstiftning som innebär förbud mot blockad av enmansföretag. De fackliga organisationerna bör inte få utnyttja blockader på ett sätt som uppfattas som stridande mot näringsfriheten eller den enskildes fri- och rättigheter, inte heller så att de uppfattas som stötande för rättsmedvetandet. Det förekommer att blockad tillgrips mot enmansföretagare som inte vill sluta kollektivavtal, därför att de inte har några anställda, liksom mot företag vars anställda inte vill ansluta sig till en facklig organisation. Motionärerna

konstaterar att de fackliga organisationerna på senare år inte har förmått motsvara det ansvar som följer med den fria stridsrätten. De tillägger att blockader i vissa fall kan vara både rimliga och motiverade. Blockader mot enmansföretag bör dock över huvud taget inte få förekomma.

Filip Fridolfsson m.fl. (m,fp,c) yrkar i motion 1986/87:A728 på förbud mot blockad av företag utan anställda som är fackligt anslutna. Motionärerna anför bl.a. att följden av en blockad kan bli att företaget tvingas skriva på ett avtal med en facklig organisation som de anställda inte vill låta sig representeras av. Detta är speciellt stötande i företag med endast familjemedlemmar som anställda. Åtgärden kan dessutom användas för att hindra tillkomsten av kompanjonsföretag.

Elver Jonsson m.fl. (fp) yrkar i motion 1986/87:A736 att riksdagen skall begära förslag av regeringen om förbud mot blockad av enmansföretag och rena familjeföretag. Motionärerna hänvisar till att en så ingripande stridsåtgärd som blockad bör stå i rimlig proportion till de resultat man vill uppnå.

Christer Eirefelt m.fl. (fp) föreslår i motion 1986/87:A715 ett tillkännagivande till regeringen om att företag inte skall få diskrimineras på grund av att de är enmansföretag och/eller saknar kollektivavtal.

Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkar i motion 1986/87:A751 att MBL skall ändras så att blockad av enmans- och familjeföretag förklaras vara en otillåten stridsåtgärd.

Slutligen föreslås förbud mot blockad av enmansföretag i motion 1986/87:A725 av Marianne Karlsson m.fl. (c,m,fp) på grund av vägran att teckna avtal separat eller via en arbetsgivarorganisation.

I motion 1986/87:A734 framställer Alf Wennerfors m.fl. (m) ett särskilt yrkande om *begränsning av blockadrätten i övrigt*. Motionärerna anför i den delen att det bör uppdras åt regeringen att snarast utforma förslag till lagfästa regler i syfte att begränsa blockader mot företag utan att man därmed kränker arbetsmarknadsparternas eljest grundlagsskyddade rätt att vidta stridsåtgärder. I sammanhanget bör också utredas frågan om de fackliga organisationernas rätt att genom stridsåtgärder riktade mot arbetsgivare försöka lösa interna fackliga konflikter.

Vid utskottets hearings uttalade LO-företrädarna i fråga om blockad mot enmansföretag att åtgärder av det slaget måste kunna tillgripas om det inte är möjligt att komma fram på andra vägar. Från SAF:s sida anfördes åtgärden som ett bland flera exempel på den obalans mellan parterna som enligt SAF råder i stort och i smått på arbetsmarknaden. Även om något uppseendeväckande fall av företagsblockader inte har förekommit på senare tid, framhölls det vidare, är därmed inte sagt att problemet är bragt ur världen.

När utskottet tidigare år har behandlat motionsyrkanden om begränsning av blockadrätten likartade dem som ovan redovisats har hänvisats till att det har varit en gängse princip att statsmakterna inte bör ingripa med lagstiftning i arbetsmarknadsparternas rätt att använda ekonomiska stridsåtgärder. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Det ankommer på parterna att på eget ansvar sinsemellan utveckla och tillämpa de regler som skall gälla vid användning av ekonomiska stridsåtgärder. Det kan tilläggas att blockadfrågorna kan väntas bli ytterligare belysta av det material som läggs fram av

konfliktutredningen som resultat av den kartläggning av arbetskonflikterna som det har varit utredningens uppgift att företa.

AU 1987/88:8

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de ovan redovisade yrkandena om förbud mot blockad av enmansföretag i motionerna A715, A725, A734, A736 och A751.

Av samma skäl avstyrks även yrkandena i motionerna A728 och A734 om begränsning av blockadrätten i övrigt.

Fredspliktsbestämmelserna

Bestämmelserna i 41–45 §§ MBL om fredsplikt understryker principen om arbetsfred under den tid då kollektivavtal gäller. Grundregeln är att fackliga stridsåtgärder inte får vidtas för att tvinga fram ändringar i gällande avtal eller för att utöva påtryckningar i tvister om tillämpningen av avtalet eller MBL. Det är inte heller tillåtet med stridsåtgärder för att genomföra bestämmelser avsedda att tillämpas när avtalet har upphört att gälla. Begränsningar ges i rätten att tillgripa stridsåtgärder som fackliga sympatiåtgärder. Lagen ger vidare föreskrifter om arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas ansvar för att medlemmarna inte vidtar olovliga stridsåtgärder liksom – i 43 § – om skyldighet att ta upp överläggningar när sådana åtgärder inletts och verka för att de upphör. Slutligen innehåller det aktuella avsnittet i MBL regler om de varsel som skall föregå stridsåtgärder samt om den s.k. kvarlevande stridsrätten för att genomdriva ett medbestämmandeavtal.

I 60 § MBL ges bestämmelser om skadestånd när arbetstagare deltar i olovliga konflikter. Dessutom finns föreskrifter som gör det möjligt för arbetsdomstolen att ålägga arbetstagarna att återgå till arbetet samt förordna att nya överläggningar om konflikten skall äga rum mellan arbetsgivaren och den berörda fackliga organisationen under ledning av en förlikningsman.

Skadeståndet för deltagande i olovliga konflikter är enligt huvudregeln i 60 § maximerat till 200 kr. (den s.k. 200-kronorsregeln). Om konflikten avbrutits på ett tidigt stadium, senast i samband med en första överläggning enligt 43 §, skall arbetstagarna normalt inte åläggas något skadestånd. I särskilt allvarliga eller anmärkningsvärda fall kan skadestånd å andra sidan dömas ut med högre belopp än 200 kr.

Alf Wennerfors m.fl. (m) i motion 1986/87:A734, Elver Jonsson m.fl. (fp) i motion 1986/87:A736 och Börje Hörnlund m.fl. (c) i motion 1986/87:A751 yrkar att 200-kronorsregeln skall avskaffas. Enligt motion 1986/87:A748 innebär regeln i sin sedan den 1 januari 1985 gällande lydelse egentligen ett erkännande av den olovliga strejken som påtryckningsmedel. Eftersom olovliga konflikter ofta riktar sig i lika hög grad mot den fackliga organisationen som mot arbetsgivaren, innebär denna ordning ett undergrävande även av de fackliga organisationernas auktoritet och därmed av deras möjligheter att hävda sin ställning som avtalsslutande part. Detta utgör ett allvarligt avsteg från den hittillsvarande principen att fredsplikt föreligger under avtalsperioden.

I motion 1986/87:A736 anförts att de tidigare skadestandsreglerna inte ledde till någon generell höjning av skadeståndsnivån men gav arbetsdomstolen bättre möjligheter än nu att göra nyanserade bedömningar i de olika

målen och, när så var motiverat, göra särskilda markeringar av rättsstridigheten hos olovliga konflikter.

AU 1987/88:8

I motion 1986/87:A751 erinras om att 200-kronorsregeln vid införandet år 1928 innebar en mycket kännbar påföljd. I dag kan detta skadestånd jämföras med det belopp som tas ut som parkeringsbot. Det är inte rimligt att svåra brott mot fredsplikten inte skall kunna bedömas allvarligare än en vanlig felparkering.

Å andra sidan hävdar vänsterpartiet kommunisterna i partimotionen 1986/87:A718 att inga strejkskadestånd bör ådömas strejkande arbetare och att fredspliktsbestämmelserna bör utmönstras ur den arbetsrättsliga lagstiftningen. Inte heller bör deltagande i strejk få utgöra saklig grund för avskedande.

Från vpk:s sida har upprepade gånger begärts att strejkskadestånden skall avskaffas och fredspliktsbestämmelserna utmönstras ur MBL. Som utskottet i dessa tidigare sammanhang har framhållit som sin uppfattning skall det inte råda någon tvekan om att arbetsfred skall råda under avtalstid. Därav följer att den som bryter mot fredsplikten gör det vid äventyr av ett rättsligt ansvar. Skadestånd är den gängse sanktionsformen inom arbetsrätten. Dessa grundlinjer bör ligga fast, varför utskottet avstyrker motsvarande yrkanden i motion A718.

Därjämte yrkas i samma motion på ett förbud mot att avskeda strejkande arbetstagare. Enligt de principer som gäller får uppsägning eller avskedande inte tillgripas mot dem som deltar i en lovlig arbetskonflikt. Detsamma gäller deltagande i olovliga konflikter, såvida det inte är fråga om kvalificerade undantagsfall, såsom långvariga konflikter till följd av att de strejkande inte kan förmås vika från klart avtalsstridiga krav och återgå till arbetet. Utskottet vidhåller att man för speciella situationer inte kan avhända sig möjligheten att tillgripa skiljande från anställning som en sista utväg, när andra åtgärder för att bilägga konflikten har visat sig vara verkningslösa. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet även denna del av motion A718.

Vad härefter beträffar 200-kronorsregeln kan utskottet inte dela uppfattningen i motionerna A734, A736 och A751 att regeln bör upphävas. I den modifierade form regeln nu har syftar den å ena sidan till att lägga ökad tonvikt vid åtgärder för att komma till rätta med de bakomliggande faktorer som utlöst en olovlig konflikt och å andra sidan till att tona ned den roll skadestånden har fått i den allmänna debatten. Som redan sagts bör skadeståndens uppgift vara att stryka under grundsatsen att träffade kollektivavtal skall respekteras och den åtföljande fredsplikten iakttas. Den nu gällande 200-kronorsregeln fyller dessa syften väl, och därför avstyrker utskottet de aktuella motionerna i hithörande delar.

I motion 1986/87:A708 föreslår Sten Andersson (m) en lagstiftning som innebär att en facklig organisations beslut om *strejk skall föregås av omröstning bland medlemmarna*. Motionären tänker sig att omröstningen skall vara sluten. För beslutet om strejk skall fordras minst enkel majoritet.

Utskottet avstyrker motionen. För det första bygger dess förslag att döma av motiveringen på en bristande tillit till omdömet hos fackföreningsrörelsens beslutande organ. För det andra kan utskottet inte alls dela motionärens uppfattning att hans förslag inte innebär något som helst ingrepp i själva

strejkrätten. I verkligheten är det fråga om en djupt ingripande åtgärd såväl i den principiella friheten att tillgripa stridsåtgärder som i de fackliga organisationernas rätt att själva bestämma om sina beslutsformer och andra inre angelägenheter.

Arbetsrättsliga skadestånd

I den föregående framställningen har behandlats skadestånd som sanktionsform vid olovliga arbetskonflikter. Utskottet redovisar nedan några frågor om skadestånd riktade mot arbetsgivare. Gemensamt för motionerna är att de begär en *översyn av de arbetsrättsliga skadestånden*.

I motion 1986/87:A734 av Alf Wennerfors m.fl. (m) konstateras att flertalet skadeståndsfrågor görs upp genom överenskommelser mellan arbetsgivaren och den berörda fackliga organisationen. Dessa avgörs därför inte av arbetsdomstolen.

Många gånger utkrävs skadestånd för rent bagatellartade förseelser, fortsätter motionärerna. Ofta betalar dock främst mindre företag hellre ett informellt skadestånd än att de ger sig in i en omfattande och dyrbar process med de konsekvenser detta kan ha inte minst för klimatet på arbetsplatsen.

Det har efter hand utvecklats en standardiserad bedömning av skadeståndens storlek. Alltför litet hänsyn tas till omständigheterna i det enskilda fallet. En liten företagares begränsade möjligheter att behärska lagstiftningen i alla dess detaljer bedöms efter samma principer som ett storföretag med tillgång till all tänkbar juridisk expertis. Detta är särskilt allvarligt sedan avdragsrätten för arbetsrättsliga skadestånd vid taxeringen slopades.

En översyn av skadeståndsfrågorna begärs också i motion 1986/87:A220 av Rolf Clarkson m.fl. (m,fp,c). Motionärerna pekar bl.a. på att arbetstagarna efter hand fått ett ökat inflytande gentemot arbetsgivarna. Vidare framhålls att den arbetsrättsliga lagstiftningen måste betraktas som både svårtolkad och svårtillgänglig, vilket innebär problem inte minst för småföretagen. Genom 1984 års riksdagsbeslut har skadestånden blivit än mer kännbara genom att arbetsgivarnas avdragsrätt har slopats. Samtidigt har den s.k. 200-kronorsregeln för arbetstagarna återinförts. Därmed finns i dag ingen som helst relation mellan skadeståndsbeloppen för mindre arbetsgivare och för arbetstagare.

Motionärerna föreslår att en utredning tillsätts med uppgift att skyndsamt ta fram förslag till sådana ändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen att en rimligare relation uppnås mellan de skadestånd som kan ådömas mindre arbetsgivare resp. arbetstagare samt att uppsåtsrekvisitet i betydligt högre grad än i dag skall vara utslagsgivande om skadestånd över huvud taget skall utdömas eller ej. I utredningen bör ingå att man analyserar konsekvenserna av den arbetsrättsliga lagstiftningen mot bakgrund av de s.k. informella skadestånden och eventuella missbruk av dem.

Vidare föreslår Elver Jonsson m.fl. (fp) i motion 1986/87:A736 en översyn av de arbetsrättsliga skadestånden. Som motivering anförs att det torde vara en allmän uppfattning att de arbetsrättsliga skadestånden ofta inte står i rimlig proportion till den uppkomna skadan. Den arbetsrättsliga lagstiftningen är numera ett omfattande regelverk med ett dussintal lagar, vartill

kommer den reglering som sker genom kollektivavtalen. Det är svårt att överblicka ett så omfattande regelsystem och efterleva det i alla dess detaljer. Inte minst gäller det om mindre företagare, som av naturliga skäl inte kan ha tillgång till egen arbetsrättslig expertis. Skadestånd utkrävs emellertid även för bagatellartade förseelser. I samband med den föreslagna översynen bör även uppmärksammas de s.k. informella skadestånden.

Även Christer Eirefelt m.fl. (fp) anser i motion 1986/87:A715 att de arbetsrättsliga skadestånden ofta inte står i rimlig proportion till den uppkomna skadan, och de begär att en översyn skall göras av skadestånden.

Vid behandlingen av liknande motionsyrkanden förra hösten anförde utskottet (AU 1986/87:8 s. 21–22):

Motionärerna vänder sig bl.a. mot de s.k. informella skadestånden, dvs. ersättningar som arbetsgivare betalar till motparten utan föregående domstolsprocess. Med anledning härav bör framhållas att den allmänna inriktningen av de arbetsrättsliga reglerna är att parterna skall lösa uppkomna tvister i första hand genom förhandlingar i stället för genom rättegång. Denna princip understryks av en regel i arbetstvistlagen (4 kap. 7 §) som säger att arbetsdomstolen inte får ta upp ett mål till prövning utan föregående förhandlingar enligt MBL eller genom avtal fastställda förhandlingsordningar. Den praktiska innebörden av motionärernas förslag synes vara att det bör införas någon form av övre beloppsgräns för vad parterna vid sina förhandlingar får komma överens om. Det är tveksamt om det är lämpligt eller ens möjligt att göra en sådan begränsning i den parterna tillkommande avtalsfriheten. Om arbetsgivaren av skäl som anges i motionerna är mindre väl informerad om lagar och avtal och därigenom vid förhandlingarna kommer i underläge i förhållande till motparten så är detta, som utskottet framhållit i tidigare sammanhang, ett informationsproblem som inte skall avhjälpas genom ändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen.

I motionerna framförs tanken att skadestånden bör vara möjliga att gradera efter företagets storlek, och i motion A220 ifrågasätts om ouppsåtliga fel över huvud taget skall leda till skadestånd. En sådan ordning bryter mot det arbetsrättsliga mönstret att reglerna gäller lika för alla och tar inte hänsyn till skadeståndens reparativa funktion. Blir exempelvis en arbetstagare uppsagd utan saklig grund är kränkningen lika stor vare sig uppsägningen sker från ett större eller mindre företag. Företagets storlek bör av det skälet inte påverka den ekonomiska gottgörelsen för kränkningen.

Med åberopande av vad som redovisats anser utskottet sammanfattningsvis att vad som anförts i motionerna A220, A715, A734 och A736 inte motiverar ett initiativ från riksdagens sida till översyn av de arbetsrättsliga skadestånden och avstyrker för den skull de nämnda motionerna i motsvarande delar.

Arbetsdomstolen

Gemensamt för de arbetsrättsliga lagarna är att tvister skall handläggas enligt lagen om rättegången i arbetstvister. Av lagen följer att flertalet arbetsrättsliga tvister avgörs i arbetsdomstolen (AD). Alf Wennerfors m.fl. (m) föreslår i motion 1986/87:A734 en utredning av formerna för ett överförande av arbetsrättsliga tvistemål till allmän domstol. Motionärerna uttrycker starka

betänkligheter mot att en partssammansatt domstol som AD avgör mål som rör förhållandena mellan en enskild och någon av eller båda de parter som är representerade i domstolen. Det föreslås att alla mål som rör enskildas förhållanden på arbetsplatserna skall flyttas över till allmän domstol. Motionärerna menar att detta skulle innebära en enhetlig handläggning av sådana mål, vilket sägs vara till gagn för rättstryggheten.

Regeringen har i februari i år tillsatt en utredning för översyn av reglerna för rättegången i arbetstvister. I direktiven anges bl.a. att utgångspunkten för översynen självfallet bör vara att AD även i framtiden skall kunna fungera som en specialdomstol med särskild sakkunskap om förhållandena på arbetsmarknaden. Tyngdpunkten i domstolens verksamhet bör ligga i att avgöra rättsliga tvister som berör arbetsmarknadens organisationer. Domstolen skall leda rättstillämpningen och rättsutvecklingen inom det arbetsrättsliga området.

Det heter vidare i direktiven att utredaren bör göra en allmän genomgång av de olika målkategorier som i dag kan prövas av AD. Genomgången bör mynna ut i ett ställningstagande till inte bara vilka mål som bör prövas av AD som första domstol och vilka mål som i första hand bör prövas av tingsrätt och/eller hovrätt. Utredaren bör också undersöka om tillämpningsområdet för arbetstvistlagen i alla avseenden är tillfredsställande.

Utgångspunkten för utredningsarbetet är en annan än motionens. Bakgrunden är den ökade måltillströmningen till arbetsdomstolen och att en allt större del av domstolens verksamhet nu består i att överpröva avgöranden i tingsrätterna. Syftet med utredningsarbetet är alltså i första hand att undersöka hur domstolens befattning med principiellt mindre viktiga mål skall kunna minskas. Den särskilda sakkunskapen hos domstolen skall kunna utnyttjas bättre. Det är som utskottet ser det möjligt att detta i varje fall till en del leder till det resultat motionärerna önskar uppnå, nämligen att de allmänna domstolarna i ökad omfattning får ta befattning med arbetsrättsliga mål. Detta skulle bli en direkt följd om hovrätterna kopplas in som fullföljdsinstans mellan tingsrätt och arbetsdomstolen, en ordning som det ingår i utredarens uppdrag att pröva. I alla händelser anser utskottet att det med hänsyn till det nu inledda utredningsarbetet inte är påkallat för riksdagen att ta något initiativ till utredning enligt yrkandet härom i motion 1986/87:A734. Denna bör sålunda i denna del inte föranleda någon åtgärd.

Övriga frågor

Avslutningsvis tar utskottet upp tre motioner om mera allmänna arbetsrättsliga frågor.

Anders Andersson (m) föreslår i motion 1986/87:A749 en utredning med uppgift att pröva om det i framtiden skall vara tillåtet med *följsamhetsklausuler m.m. i löneavtal*. Vad motionären vänder sig mot är att avtal som är avsedda att löpa viss tid redan efter kort tid upphör att gälla på grund av att klausuler om prisutvecklingsgaranti eller följsamhet i förhållande till senare ingångna avtal aktualiserar uppräknings och kompensations. Med hänsyn till att den svenska ekonomins tillväxt är helt beroende av löneutvecklingen på arbetsmarknaden är det av vital betydelse att ingångna avtal ges större stadga och inte kan brytas när som helst under avtalstiden.

I sin motivering hänvisar motionären till att det på en mängd områden finns lagstiftning som styr vad ett avtal får innehålla. Därmed erkänner motionären själv att hans förslag innebär att man genom en lagreglering företar ytterligare ingrepp i avtalsfriheten. Utskottet ifrågasätter om ett sådant ingrepp är särskilt verkningsfullt för det syfte motionären vill uppnå. Problemet med kostnadsutvecklingen och lönebildningens roll i sammanhanget får enligt utskottets mening angripas med andra metoder. På grund härav avstyrks motionens utredningsyrkande.

Marianne Karlsson (c) föreslår i motion 1986/87:A742 ett förbud mot *transfersystemet inom idrotten*. Motionären erinrar om att det ofta förekommer att idrottsklubbar betingar sig en större summa pengar för att gå med på att en idrottsman skall få byta klubb. Om den gamla och nya klubben inte kommer överens leder det till att idrottsmannen får finna sig i att under ett års tid avstå från att utöva sin idrott. Motionären jämför detta med människohandel och livegenskap. Systemet med övergångsavgifter ses som oacceptabelt och otillständigt. Det bör straffbeläggas och falla under allmänt åtal. Ett lagförslag härom bör enligt motionären utarbetas av regeringen.

Motionen tangerar en fråga som gäller idrottsmäns arbetsrättsliga ställning i de fall de uppbär ersättning från sin klubb med mera betydande belopp. Genom ett utslag 1985 i regeringsrätten fastställdes att en idrottsklubb, som hade betalat 40 000 kr. till en ishockeyspelare, var skyldig att betala sociala avgifter på det beloppet. Domen innebar att idrottsföreningen var att anse som arbetsgivare i förhållande till spelaren. Idrottsföreningarnas skyldighet att betala socialavgifter har för övrigt nyligen debatterats i riksdagen med anledning av motioner som behandlades i socialförsäkringsutskottets betänkande SfU 1987/88:1.

Genom regeringsrättens utslag har fastlagts att idrottsmän kan vara att anse som arbetstagare i socialrättslig mening. En utredning om det begreppet finns också i det ovannämnda betänkandet från socialförsäkringsutskottet. Man rör sig sedan gammalt emellertid också med ett civilrättsligt arbetstagarbegrepp som är av betydelse, om t.ex. den arbetsrättsliga lagstiftningen skall vara tillämplig. Frågan om idrottsmän är att anse som arbetstagare också i den meningen är komplicerad och har hittills inte prövats i rättspraxis. Frågan bör dock inte lösas på det sätt motionären föreslår. Transfersystemet och därtill knutna tävlingsbestämmelser bör enligt utskottets mening hantearas av idrottsrörelsen själv. Motionen avstyrks.

Slutligen föreslår Christer Skoog (s) i motion 1986/87:A815 vissa regler om *arbetsgivares skyldigheter mot platssökande*. Motionären anser att det borde införas regler som innebär att arbetsgivare som annonserar ut lediga platser skall vara skyldiga att ge de sökande som inte fått platsen besked härom inom viss tid och samtidigt återställa betygskopior och andra ansökningshandlingar.

Det får anses höra till god sed på arbetsmarknaden att behandla platssökande på det sätt motionären önskar. Med understrykande härav anser utskottet att motionen inte bör föranleda vidare åtgärd.

Utskottet hemställer

1. beträffande *arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A734 yrkande 1,
2. beträffande *demokratiska rättigheter i arbetslivet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A718 yrkande 1 och 1986/87:A719,
3. beträffande *ändring av MBL i fråga om förhandlingar och information i småföretag*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A715 yrkande 2, 1986/87:A734 yrkande 5, 1986/87:A747 och 1986/87:A751 yrkande 1 c,
4. beträffande *ändring av förtroendemannalagen i fråga om de små arbetsplatserna*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A710, 1986/87:A713 och 1986/87:A721,
5. beträffande *finansiering av fackligt samarbete i transnationella företag*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A703,
6. beträffande *negativ föreningsrätt m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A723, 1986/87:A734 yrkandena 2–4, 1986/87:A736 yrkandena 1 och 5 i motsvarande del, 1986/87:A746 samt 1986/87:A751 yrkande 1 b,
7. beträffande *chefstillsättningar*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A734 yrkande 14,
8. beträffande *facklig vetorätt vid entreprenader*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A712, 1986/87:A724, 1986/87:A734 yrkande 10, 1986/87:A736 yrkande 3, 1986/87:A740 och 1986/87:A751 yrkande 1 d i motsvarande del,
9. beträffande *förbud mot blockad av enmans- och familjeföretag*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A715 yrkande 1, 1986/87:A725, 1986/87:A734 yrkande 8, 1986/87:A736 yrkande 5 i motsvarande del och 1986/87:A751 yrkande 1 d i motsvarande del,
10. beträffande *blockadrätten i övrigt*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A728 och 1986/87:A734 yrkande 9,
11. beträffande *fredspliktsbestämmelserna och 200-kronorsregeln m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A718 yrkandena 2 och 3, 1986/87:A734 yrkande 6, 1986/87:A736 yrkande 5 i motsvarande del samt 1986/87:A751 yrkande 2,
12. beträffande *medlemsomröstning före strejk*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A708,
13. beträffande *arbetsrättsliga skadestånd*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:A220, 1986/87:A715 yrkande 3, 1986/87:A734 yrkandena 7 och 11 samt 1986/87:A736 yrkande 2,
14. beträffande *arbetsdomstolen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A734 yrkande 27,

15. beträffande *följsamhetsklausuler m.m. i löneavtal*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A749,
16. beträffande *transfersystemet inom idrotten*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A742,
17. beträffande *arbetsgivares skyldigheter mot platssökande*
att riksdagen avslår motion 1986/87:A815.

Stockholm den 17 november 1987

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Bengt Wittbom (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Inge Carlsson (s), Kersti Johansson (c), Monica Öhman (s), Erik Holmkvist (m), Karl-Erik Persson (vpk) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

1. Arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter (mom. 1)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Likartade krav" och på s. 11 slutar med "följande avsnittet" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion A734 (m) till riktlinjer för det fortsatta översyns- och utvecklingsarbetet inom arbetsrätten. I anslutning härtil vill utskottet anföra följande.

Ianspråktagandet av ny teknik inom samhällslivets alla sektorer är en förutsättning för att vi skall kunna lösa sysselsättningsproblemen och få balans i den svenska ekonomin. Förändringarna sker i högt tempo och ställer stora krav på arbetsmarknadens funktion liksom på de enskilda arbetstagarnas, arbetsgivarnas och företagens sätt att fungera. Kravet på anpassningsförmåga är stort, samtidigt som utvecklingen ger positiva möjligheter för såväl individer som företag och offentlig verksamhet.

Denna strukturomvandling måste bygga på den kompetens, ansvarskänsla och vilja att finna goda lösningar som finns hos de enskilda arbetstagarna och arbetsgivarna. Det innebär att inflytandefrågorna måste ta sikte på att engagera de enskilda anställda i de frågor som rör dem i arbetet. Besluten måste emellertid alltid tas av dem som har att bära ansvaret för verksamheten.

Som anføres i motionen måste det fortsatta översyns- och utvecklingsarbetet inom arbetsrätten inriktas på att förbättra arbetsmarknadens funktion och samspelet mellan olika lagar. Byråkratisering och centralstyrning måste undvikas. Genomgående för den nuvarande arbetsrättsliga lagstiftningen är att den övervärderar enskilda arbetsgivares och fackliga företrädares juridiska kompetens. Översynen måste ta sikte på att reglerna skall utformas så klart och entydigt att arbetstagarna, de fackliga representanterna och arbetsgivarna på förhand kan avgöra vilken rätt de har. Särskild hänsyn måste tas till förhållandena inom de mindre företagen. Där lagstiftning inte är nödvändig av rättssäkerhetsskäl bör lagstiftning undvikas. Möjligheterna att lösa uppkommande frågor avtalsvägen bör vara så vida som möjligt. På många områden bör ändringar av lagstiftningen ske i syfte att återge arbetstagare och arbetsgivare möjligheterna att träffa avtal individuellt och kollektivt.

Vidare bör den enskildes lagstadgade rättigheter på arbetsplatsen knytas till den anställde som sådan och inte göras beroende av huruvida vederbörande är medlem i en facklig organisation eller ej. Medlemskapet är den enskildes angelägenhet, och det är ett oavvisligt krav att den enskildes integritet respekteras.

Sammanfattningsvis bör det fortsatta översyns- och utvecklingsarbetet på det arbetsrättsliga området enligt utskottets mening syfta till att stärka den enskildes rätt, öka den enskildes inflytande på den egna arbetsplatsen, undanröja hinder för en väl fungerande arbetsmarknad samt underlätta arbetsmarknadens funktionssätt och ge utrymme för nyskapande.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

AU 1987/88:8

1. beträffande *arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:A734 yrkande 1 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Arbetsmarknadslagarnas utformning och effekter (mom. 1 – motiveringen)

Karl-Erik Persson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 9
börjar med "Likartade krav" och på s. 11 slutar med "följande avsnittet"
bort ha följande lydelse:

Som utskottet kommer att utveckla senare i betänkandet vid behandling av
förslag från vpk bör den nuvarande MBL-lagstiftningen ersättas med fackliga
rättighetslagar som rör strejkrätt, facklig vetorätt vid entreprenader samt
frågor som gäller arbetslivets villkor, fackliga möten på betald arbetstid m.m.
Erfarenheterna av den nuvarande lagstiftningen visar nämligen att den inte
förmått förändra maktpositionerna på arbetsplatserna. En översyn av MBL
från de utgångspunkter som förordas i motion A734 (m) skulle innebära att
de arbetandes ställning försvagades ytterligare i förhållande till arbetsgivar-
na. Ett sådant översynsarbete har mot den angivna bakgrunden inte
utskottets stöd, varför motionen avstyrks i motsvarande del.

3. Demokratiska rättigheter i arbetslivet m.m. (mom. 2)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Vad
utskottet" och slutar med "motion A719" bort ha följande lydelse:

När MBL tillkom för tio år sedan framställdes den nya lagen av
socialdemokraterna som den största demokratiska reformen sedan den
allmänna rösträtten infördes. Socialdemokraterna och de borgerliga partierna
anförde gemensamt bl.a. att reformen gav nya utgångspunkter för
klassamarbete på arbetsplatserna. Den nya lagens karaktär av samarbetslag
var sålunda uppenbar redan från början.

Det kan konstateras att MBL inte har gett lönearbetarna de demokratiska
fri- och rättigheter de har rätt att kräva. Arbetarna och deras fackliga
organisationer har också under de år som gått upplevt MBL som en stor
besvikelse. Lagen har inte förmått förändra maktpositionerna på arbetsplatserna.
Detta bekräftades vid utskottets hearings med arbetstagarorganisationerna.
Man får information och man får förhandla – fast ofta för sent, när
affären är uppgjord – men i slutändan är det som förr alltid arbetsgivarna som
bestämmer.

Som anförs i vpk:s motion A718 finns det anledning att vara kritisk mot
begreppet medbestämmande. Kapitalister och lönearbetare har oförenliga
klassintressen. De kan inte bestämma gemensamt. Däremot kan facket
genom självständig kamp tvinga fram eftergifter av arbetsgivarna. För att ge
stöd åt denna kamp behövs rättighetslagar i fråga om t.ex. strejkrätt, facklig
vetorätt i entreprenadfrågor och frågor som gäller arbetslivets villkor,

fackliga möten på betald arbetstid m.m., såsom närmare utvecklats i AU 1987/88:8 motionen.

Utskottet ställer sig också bakom vad som anförs i vpk-motionen A719 om facklig kontroll av teknikanvändningen. Den snabba utvecklingen inom främst mikroelektroniken får med nuvarande maktfördelning i samhället oftast negativa konsekvenser för såväl enskilda lönearbetare som orter och regioner. Svensk arbetarrörelse saknar i dag ett självständigt program för att möta denna nya fas i den industriella utvecklingen.

Som framhålls i motion A719 finns det alternativ till de negativa inslagen i den teknologiska utvecklingen. Men det förutsätter att de anställda har alternativen klara när de möter den nya teknologin. Den alternativa organisation som de fackliga organisationerna med stöd i nya lagregler skall tvinga fram skall bygga på jämlik kunskapsnivå, bredare kompetens och möjlighet att förstå varandras arbete. Bortrationaliserad personal skall garanteras arbete och jämställd utbildning oavsett ålder, kön eller yrkesställning.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motionen att ett sådant tillägg görs i den arbetsrättsliga lagstiftningen att ny teknik och arbetsorganisation endast får införas med fackets godkännande. Det innebär att den fackliga organisationen får vetorätt vid förhandlingar om t.ex. teknikavtal.

För att öka de fackliga organisationernas möjligheter att snabbt möta det hot mot sysselsättning och en god arbetsmiljö som ligger i den nuvarande utvecklingen bör regeringen dessutom skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag om ett samlat program för facklig kontroll över teknikens användning och utveckling i enlighet med vad som anförs i motionen.

Vad utskottet med tillstyrkan av motionerna A718 och A719 anför om demokratiska rättigheter i arbetslivet och om facklig kontroll av teknikanvändningen bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *demokratiska rättigheter i arbetslivet m.m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A718 yrkande 1 och 1986/87:A719 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Ändring av MBL i fråga om förhandlingar och information i småföretag (mom. 3)

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "De ovan" och slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Som framgår av de föreliggande motionerna har MBL inte kunnat tillämpas så, att information och förhandling i de små företagen kan ske direkt med de anställda. På många små arbetsplatser företräds de anställda i stället av en facklig ombudsman, som ofta har begränsade möjligheter att

sätta sig in i förhållandena på den enskilda arbetsplatsen. Det kan därför förekomma att väsentlig information når de anställda först långt efter det att arbetsgivaren fullgjort sin lagstadgade informations- och förhandlingsskyldighet gentemot den fackliga organisationen.

En ändring bör enligt utskottets mening komma till stånd i detta hänseende. Det bör uppdras åt regeringen att inom ramen för översynsarbetet med de arbetsrättsliga lagarna pröva de olika modeller för fullgörandet av förhandlings- och informationsskyldigheten i mindre företag som förts fram i motionerna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande ändring av MBL i fråga om förhandlingar och information i små företag*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:A715 yrkande 2, 1986/87:A734 yrkande 5, 1986/87:A747 och 1986/87:A751 yrkande 1 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Ändring av förtroendemannalagen i fråga om de små arbetsplatserna (mom. 4)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "När det" och på s. 14 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet har samma uppfattning som de socialdemokratiska motionärerna. Det är anmärkningsvärt att tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän till företag inom deras verksamhetsområde fortfarande är oreglerad i lag. Detsamma gäller den olösta frågan om finanseringen av dessa förtroendemäns verksamhet. De lokala kontaktombuden på de små arbetsplatserna behöver stöd av ett välfungerande nät av regionala ombud. Kostnaderna härför kommer att särskilt drabba förbund som täcker branscher med många små och spridda arbetsplatser. Det är rimligt, inte minst av hänsyn till sådana fackförbund, att det allmänna ger ekonomisk kompensation för verksamheten med regionala fackliga ombud.

Vad utskottet med tillstyrkan av de tre socialdemokratiska motionerna A710, A713 och A721 ovan anför bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande ändring av förtroendemannalagen i fråga om de små arbetsplatserna*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A710, 1986/87:A713 och 1986/87:A721 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

6. Finansiering av fackligt samarbete i transnationella företag (mom. 5)

AU 1987/88:8

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "När utskottet" och slutar med "motion A703" bort ha följande lydelse:

De problem motionärerna tar upp har enligt utskottets uppfattning stor aktualitet mot bakgrund av den transnationalisering som svensk industri för närvarande genomför.

Utvecklingen har bl.a. medfört att företagen genom att flytta produktionen mellan länder kan motverka fackliga aktioner. En annan konsekvens är att det har blivit svårt att få en riktig bild av företagens ekonomiska situation på grund av de möjligheter som finns att dölja vinsterna eller föra över dem till enheter i andra länder. Dessutom förekommer det att utländska företag i Sverige inte respekterar våra arbetsrättsliga lagar, varför viktiga beslut ibland fattas utan att de anställda har möjlighet till insyn, information och förhandling.

Utskottet delar mot den angivna bakgrunden motionärernas uppfattning att regeringen bör ta initiativ till en lagstiftning, som ålägger svenska multinationella företag och utländska transnationella företag verksamma i Sverige att bekosta det internationella samarbetet mellan de fackliga organisationerna inom koncernen.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. *beträffande finansiering av fackligt samarbete i transnationella företag*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:A703 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Negativ föreningsrätt m.m. (mom. 6)

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "De föreningsrättsliga" och på s. 16 slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Den positiva föreningsrätten, dvs. rätten att fritt ansluta sig till och tillhöra en förening, finns inskriven i grundlagen och i MBL. Det borde vara en självklarhet att med rätten att tillhöra en förening följer rätten att slippa tillhöra en förening. Så har också föreningsrätten tolkats i ett uttalande av Europakommissionen.

I Sverige är dock rätten att stå utanför en förening ingen självklarhet. Landsorganisationen beslöt visserligen vid förra årets kongress att ändra sina stadgar med innebörd bl.a. att rätten till utträde i fortsättningen skall vara ovillkorlig. Det återstår emellertid att se vilket genomslag detta får i praktiken hos de anslutna fackförbunden och hos utanförstående förbund.

Förekomsten av organisationsklausuler i kollektivavtal kan enligt utskot-

tets mening betraktas som en form av yrkesförbud och innebär ett otillbörligt ingrepp i den enskildes integritet och ett avsteg från de medborgerliga fri- och rättigheterna.

Rätten till arbete liksom den enskildes lagstadgade rättigheter på arbetsplatsen får aldrig göras beroende av huruvida den enskilda arbetstagaren är medlem i en facklig organisation eller ej. Medlemskapet är den enskildes angelägenhet. För att garantera den enskildes frihet att själv välja eller avstå från medlemskap i en facklig organisation bör som föreslås i motionerna den negativa föreningsrätten garanteras i lag som även innefattar förbud mot organisationsklausuler.

Utskottet anser slutligen att arbetsgivaren inte bör ha rätt att göra avdrag på lönen för fackföreningsavgift mot den enskildes vilja.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker aktuella delar i de nu behandlade motionerna från m, fp och c.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *negativ föreningsrätt m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A723, 1986/87:A734 yrkandena 2-4, 1986/87:A736 yrkandena 1 och 5 i motsvarande del, 1986/87:A746 samt 1986/87:A751 yrkande 1 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Chefstillsättningar (mom. 7)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Förhandlingsplikten vid" och på s. 17 slutar med "föreliggande delen" bort ha följande lydelse:

Tillsättandet av chefer betraktas numera som en sådan viktig förändring av verksamheten som omfattas av förhandlingskyldigheten i MBL. Som framhålls i motion A734 (m) kan denna ordning starkt ifrågasättas.

En chef kan betraktas som arbetsgivarens förlängda arm och företrädar ofta arbetsgivaren i förhandlingar med de anställda och/eller deras organisationer. Förutsättningarna och möjligheterna att verka i denna roll kan påverkas av de fackliga organisationernas inställning till vederbörande vid anställningstillfället eller vid senare befordran. Eftersom arbetsgivaren har det yttersta ansvaret för verksamheten måste det vara hans rätt att utse den som skall vara chef. Detta förhindrar givetvis inte att samråd med eller information till de fackliga representanterna sker där så är möjligt. Utskottet vill emellertid understryka betydelsen av att det sedvanliga kravet på sekretess upprätthålls. Det kan nämligen i vissa fall vara direkt olämpligt att utvidga den krets som känner till vilka som har sökt en viss befattning. En sökande som t.ex. inte får den sökta befattningen kan komma i en svår situation på den arbetsplats där han eller hon i ett sådant läge väljer att stanna kvar.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet med tillstyrkan av motionen i denna del att regeringen snarast återkommer till riksdagen med

lagförslag som innebär att tillsättandet av chef inte skall omfattas av förhandlingsskyldighet enligt MBL.

AU 1987/88:8

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *chefstillsättningar*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:A734 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Facklig vetorätt vid entreprenader (mom. 8)

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Med anledning" och på s. 19 slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är i högsta grad betänkligt att vetorätsreglerna ibland används av de fackliga organisationerna för att försöka stoppa även seriösa entreprenörers verksamhet. Detta drabbar särskilt enmansföretagen och innefattar därigenom ett hot mot etableringsfriheten. Dessa företagare bör ges bättre förutsättningar för sin näringsutövning på entreprenadområdet genom ändringar i MBL så att de påtalade missförhållandena kan undanröjas. Regeringen bör lägga fram förslag härom med ledning av vad som anförs i motionerna A724 och A740 (m,fp,c), A734 (m), A736 (fp) och A751 (c).

Med det nu redovisade ställningstagandet är det oförenligt att ge de fackliga organisationerna en generell rätt till veto mot entreprenader, såsom yrkas i motion A712 (vpk). Den motionen avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *facklig vetorätt vid entreprenader*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A724, 1986/87:A734 yrkande 10, 1986/87:A736 yrkande 3, 1986/87:A740 och 1986/87:A751 yrkande 1 d i motsvarande del samt med avslag på motion 1986/87:A712 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

10. Facklig vetorätt vid entreprenader (mom. 8)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Med anledning" och på s. 19 slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till tanken att den fackliga vetorätten bör utvidgas till att omfatta alla former av entreprenad och inte begränsas till företag med s.k. grå arbetskraft. Med en sådan utvidgning skulle, såsom påpekas i motion A712(vpk), vinnas flera fördelar. Arbetsgivaren skulle tvingas att se mer till sitt företag och inte i onödan eller av kortsiktiga vinstmotiv anlita entreprenörer. Vidare skulle de entreprenörer som även framdeles vill komma i fråga för uppdrag tvingas att föra en bättre personalpolitik.

Utskottet förordar att riksdagen begär förslag av regeringen till den

angivna utvidgningen av den fackliga vetorätten. I förslaget bör dessutom ingå att vetorätten skall utövas av de lokala fackföreningarna.

Som en konsekvens av detta ställningstagande avstyrks motionerna A724 och A740 (m,fp,c), A734 (m), A736 (fp) och A751 (c) med deras yrkanden om att entreprenadbestämmelserna i MBL skall begränsas eller upphävas.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande facklig vetorätt vid entreprenader*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:A712 samt med avslag på motionerna 1986/87:A724, 1986/87:A734 yrkande 10, 1986/87:A736 yrkande 3, 1986/87:A740 och 1986/87:A751 yrkande 1 d i motsvarande del som sin mening ger regering till känna vad utskottet anfört.

11. Förbud mot blockad av enmans- och familjeföretag (mom. 9)

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "När utskottet" och på s. 21 slutar med "och A751" bort ha följande lydelse:

Det har i princip överlåtits åt parterna på arbetsmarknaden att bestämma vilka stridsåtgärder som i olika lägen skall tillgripas. Med denna frihet följer emellertid ett ansvar för att en så ingripande stridsåtgärd som blockad står i rimlig proportion till de resultat man vill uppnå. Utskottet menar för sin del att blockad av enmansföretag och rena familjeföretag sett mot den bakgrunden är en omotiverad facklig stridsåtgärd som bör förbjudas i MBL. Förslag till en sådan lagändring bör av regeringen läggas fram för riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. *beträffande förbud mot blockad av enmans- och familjeföretag*
att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A715 yrkande 1, 1986/87:A725, 1986/87:A734 yrkande 8, 1986/87:A736 yrkande 5 i motsvarande del och 1986/87:A751 yrkande 1 d i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Blockadrätten i övrigt (mom. 10)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Av samma" och slutar med "i övrigt" bort ha följande lydelse:

Rätten att vidta fackliga stridsåtgärder är inskriven i grundlag. Även om denna rätt kan begränsas genom lag, har riksdagen visat återhållsamhet med att tillgripa lagstiftning och hänvisat till den praxis om råder på arbetsmarknaden. Det har överlåtits åt arbetsmarknadens parter att själva genom avtal lösa uppkommande frågor på det fackliga området. Denna princip har varit en styrka för svenskt arbetsliv och en viktig förutsättning för vårt ekonomiska framåtskridande.

En förutsättning för att denna politik har kunnat bedrivas framgångsrikt

under lång tid är att det har rätt balans mellan parterna på arbetsmarknaden i den meningen att en stridsåtgärd från den ena partens sida har kunnat mötas med motåtgärder från den andra parten.

I ett avseende råder inte detta förhållande, nämligen då en facklig organisation utlyser blockad mot enstaka företag. Det är dock ett oavvisligt krav att fackliga organisationer inte utnyttjar blockadinstrumentet på ett sätt som uppfattas som stridande mot näringsfriheten eller den enskildes fri- och rättigheter. På senare år har det visat sig att en del organisationer utnyttjar blockadinstrumentet på ett sätt som uppfattas som stötande för rättsmedvetandet.

Med rätten att vidta stridsåtgärder och lagstiftarens förtroende för parterna att själva besluta om arten och omfattningen av stridsåtgärderna följer ett ansvar för att dessa åtgärder står i rimlig proportion till det resultat man väntar sig uppnå. Utskottet konstaterar med beklagande att alla fackliga organisationer inte har förmått att motsvara detta ansvar.

Mot denna bakgrund bör det uppdras åt regeringen att snarast lägga fram förslag som utöver ett förbud mot blockad av enmans- och familjeföretag i övrigt begränsar blockader mot företag utan att därmed kränka arbetsmarknadsparternas eljest grundlagsskyddade rätt att vidta fackliga stridsåtgärder. I sammanhanget kan erinras om att frågan om fackliga organisationers rätt att genom stridsåtgärder mot en arbetsgivare försöka lösa interna fackliga konflikter ingår i uppdraget för den av regeringen i höst tillsatta utredningen om spelreglerna på den offentliga arbetsmarknaden. Det får ankomma på regeringen att pröva i vad mån den översyn utskottet nu föreslår i övrigt bör samordnas med det nämnda utredningsarbetet.

Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna A728 och A734, den senare i aktuell del, bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande blockadrätten i övrigt*
att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A728 och 1986/87:A734 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Fredspliktsbestämmelserna och 200-kronorsregeln m.m. (mom. 11)

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Från vpk:s" och slutar med "hithörande delar" bort ha följande lydelse:

Regeln i 60 § MBL att skadestånd normalt inte skall dömas ut, om en arbetsnedläggelse upphört senast när arbetsgivaren och facket tagit upp överläggningar enligt 43 §, innebär att den olovliga strejken erkänns som påtryckningsmedel. Eftersom olovliga konflikter ofta riktar sig i lika hög grad mot den fackliga organisationen som mot arbetsgivaren, innebär denna ordning även att man undergräver de fackliga organisationernas auktoritet

och därmed deras möjligheter att hävda sin ställning som avtalsslutande part. Detta utgör ett allvarligt avsteg från den hittillsvarande principen att fredsplikt föreligger under avtalsperioden.

Den nuvarande begränsningen av skadeståndet till 200 kr. infördes redan år 1928. Beloppet var på den tiden en kännbar påföljd. I dag är det samma belopp som en parkeringsbot, fastän brott mot fredsplikten är en väsentligt allvarligare sak.

Mot den angivna bakgrunden delar utskottet uppfattningen i motionerna A734 (m), A736 (fp) och A751 (c) att skadestandsreglerna i 60 § bör återfå den lydelse de hade åren 1977-84. De skadestandsregler som då gällde ledde inte till någon generell höjning av skadeståndsnivån men gav arbetsdomstolen bättre möjligheter än nu är fallet att göra nyanserade bedömningar med hänsyn till omständigheterna i de olika målen och, när så var motiverat, göra särskilda markeringar av rättsstridigheten hos olovliga konflikter. Nedan läggs fram förslag till lagändring.

Av det nu redovisade synsättet på skadeståndens funktion följer att yrkandena i motion A718 (vpk) om slopande av fredspliktsbestämmelserna i MBL m.m. avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. *beträffande fredspliktsbestämmelserna och 200-kronorsregeln m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A734 yrkande 6, 1986/87:A736 yrkande 5 i motsvarande del och 1986/87:A751 yrkande 2 samt med avslag på motion 1986/87:A718 yrkandena 2 och 3 antar följande

Förslag till Lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Härigenom föreskrivs att 60 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

*Om det är skäligt kan skadestånd
sättas ned eller helt falla bort.*

*I mål om skadestånd för arbetsta-
gares deltagande i en olovlig stridsåt-*

Reservanternas förslag

60 §

*Är någon skadeståndsskyldig en-
ligt denna lag, kan skadeståndets be-
lopp nedsättas i förhållande till vad
som annars skulle ha utgått, om det är
skäligt med hänsyn till den skadevål-
landes ringa skuld, den skadelidan-
des förhållande i avseende på tvisten,
skadans storlek i jämförelse med den
skadevållandes tillgångar eller om-
ständigheterna i övrigt. Fullständig
befrielse från skadeståndsskyldighet
kan också medges.*

*Vid bedömande enligt första styck-
et av arbetstagares skadeståndsskyl-*

gärd skall domstolen, om arbetskonflikten ännu pågår och om domstolen finner den olovlig, så snart som möjligt

1. ålägga arbetstagarna att återgå till arbetet och

2. om det bedöms lämpligt för att undanröja orsakerna till arbetskonflikten, besluta att en ny överläggning enligt 43 § genast efter återgång till arbetet skall tas upp under ledning av en förlikningsman.

Arbetstagare som senast i samband med en första överläggning enligt 43 § varaktigt har återgått till arbetet får åläggas skadestånd bara om det finns skäl till det.

Högre skadestånd än tvåhundra kronor får inte åläggas en arbetstagare för deltagande i en olovlig stridsåtgärd. Denna begränsning gäller dock inte, om arbetstagaren underlåter att följa ett åläggande av domstolen om återgång till arbetet och stridsåtgärden med hänsyn till omständigheterna måste betraktas som särskilt allvarlig eller anmärkningsvärd.

dighet för deltagande i olovlig stridsåtgärd skall särskild hänsyn tagas till omständigheter, som har framkommit vid överläggning enligt 43 §, och verkningarna av överläggningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. De nya bestämmelserna tillämpas när skadeståndsskyldigheten har uppkommit efter ikraftträdandet. I annat fall tillämpas paragrafen i sin äldre lydelse.

14. Fredspliktsbestämmelserna och 200-kronorsregeln m.m. (mom. 11)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Från vpk:s" och slutar med "hithörande delar" bort ha följande lydelse:

Strejkrätten är en av de grundläggande demokratiska fri- och rättigheterna. De anställda hos företag och myndigheter har rätt att kämpa för under vilka villkor de vill sälja sin arbetskraft. Strejkerna uppstår i den motsättning som råder mellan kapital och arbete och kan inte lagstiftas bort. Därför bör fredspliktsbestämmelserna utmönstras ur MBL. En konsekvens av detta blir att arbetstagarna inte längre skall kunna ådömas skadestånd för att de deltar i en strejk.

Det har under en följd av år varit en omdebatterad fråga, om strejkande arbetare som en ytterligare påföljd skall kunna avskedas från sina anställningar. Arbetsgivarna kan hämta visst stöd för en sådan åtgärd genom uttalanden i förarbetena till MBL och arbetsdomstolens praxis. Detta kan

inte längre godtas. Slopas man, som här förordas, fredspliktsbestämmelserna och strejkskadestånden med syftet att vidga arbetstagarnas strejkrätt, kan man självfallet inte tillåta arbetsgivarna att gripa till avskedande som motåtgärd. Arbetsrättslagstiftningen bör sålunda kompletteras med ett förbud mot att avskeda strejkande arbetstagare. Åtgärden upplevs för övrigt som oacceptabel redan i det rättsläge som råder i dag. I praktiken leder den nämligen å ena sidan till att anställningstryggheten för arbetstagarna tunnas ut och å andra sidan till att kapitalets makt förstärks på ett sätt som inte kan anses vara rimligt.

De nu gjorda bedömningarna leder sammanfattningsvis fram till att riksdagen, såsom yrkas i motion A718 (vpk), av regeringen bör begära förslag till förändringar av den arbetsrättsliga lagstiftningen i de hänseenden som ovan berörts. Yrkandena i motionerna A734 (m), A736 (fp) och A751 (c), som går i motsatt riktning och i sak syftar till att nuvarande skadestånd vid strejk skall skärpas, avstyrks samtidigt.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *fredspliktsbestämmelserna och 200-kronorsregeln*

m.m

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:A718 yrkandena 2 och 3 samt med avslag på motionerna 1986/87:A734 yrkande 6, 1986/87:A736 yrkande 5 i motsvarande del och 1986/87:A751 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

15. Medlemsomröstning före strejk (mom. 12 – motiveringen)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Utskottet avstyrker" och på s. 23 slutar med "inre angelägenheter" bort ha följande lydelse:

Sedan gammalt har arbetsmarknadens parter i vårt land en principiell frihet att använda ekonomiska stridsåtgärder som påtryckningsmedel för att genomdriva sina krav. I detta ligger att parterna bär förstahandsansvaret för att arbetsfreden upprätthålls. Under 1980-talet har stridsåtgärder tillgripits i ökad omfattning. Vid varje avtalsrörelse har det kommit till öppna konflikter. Vid sidan härav använder arbetstagarsidan omfattande arbetsnedläggelser som medel för att lösa interna organisationstvister.

Stridsåtgärderna har under denna tid också ändrat karaktär. Det har blivit allt vanligare att man – särskilt inom den offentliga verksamheten – väljer åtgärder som i praktiken riktar sig främst mot tredje man, dvs. mot allmänheten. Dessutom har nya och sofistikerade metoder börjat sättas in, varigenom arbetstagarsidan med begränsade insatser på den egna sidan kan uppnå ytterst kännbara effekter för motsidan och därmed skapa en obalans i parternas ekonomiska stridsrätt.

Det är mot den ovan tecknade bakgrunden som man har se de förslag som har väckts i bl.a. motion A708 att förbättra det svenska systemet för avtalsförhandlingar och arbetsk konflikter. Regeringen har i höst tillkallat en särskild utredare med uppgift att analysera detta system och presentera förslag som är ägnade att förbättra det. Utredaren skall före utgången av januari 1988 redovisa sina bedömningar till regeringen. I avvaktan härpå bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

16. Arbetsrättsliga skadestånd (mom. 13)

AU 1987/88:8

Elver Jonsson (fp), Bengt Wittbom (m), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Erik Holmkvist (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Vid behandlingen" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har samma uppfattning som motionärerna att de arbetsrättsliga skadestånden ofta inte står i rimlig proportion till den uppkomna skadan. Den arbetsrättsliga lagstiftningen är numera ett omfattande regelverk med ett dussintal lagar, vartill kommer den reglering som sker genom kollektivavtalen. Det är svårt att överblicka ett så omfattande regelsystem och efterleva det i alla dess detaljer. Inte minst gäller det om mindre företagare, som av naturliga skäl inte kan ha tillgång till egen arbetsrättslig expertis. Skadestånd utkrävs emellertid även för bagatellartade förscelser.

Konsekvenserna av denna utveckling bör nu bli föremål för en analys med sikte på behövliga förändringar i lagstiftningen. I samband härmed bör även de s.k. informella skadestånden uppmärksammas. Det får ankomma på regeringen att bestämma i vilken form detta översynsarbete skall bedrivas.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *arbetsrättsliga skadestånd*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:A220, 1986/87:A715 yrkande 3, 1986/87:A734 yrkandena 7 och 11 samt 1986/87:A736 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Följsamhetsklausuler m.m. i löneavtal (mom. 15 – motiveringen)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "I sin" och slutar med "motionens utredningsyrkande" bort ha följande lydelse:

Lönebildningen och formerna härför spelar en avgörande roll för hur de centrala målen för den ekonomiska politiken skall kunna uppnås. Skall det svenska näringslivet kunna upprätthålla sin internationella konkurrenskraft kan vi inte tillåta att lönekostnaderna stiger snabbare än i vår omvärld. Erfarenheterna visar att följsamhetsklausuler har haft en omfattande negativ inverkan på utvecklingen och kan på sikt få förödande effekter på svensk ekonomi. Det får förutsättas att arbetsgivarna på både den offentliga och privata sidan – med resultatet av tidigare avtalsutfall i minnet – kommer att utan stöd av den i motion A749 begärda lagstiftningen bestämt avvisa propäer om sådana klausuler i kommande avtalsrörelser.

Finansiering av fackligt samarbete i transnationella företag (mom. 5)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anför:

Med anledning av vpk-förslaget att ålägga multinationella företag att bekosta fackligt samarbete vill vi slå fast att sådana insatser, om de bedöms vara behövliga, bör regleras genom partsöverenskommelser.

I den föreliggande vpk-motionen finns en allmänt negativ inställning till multinationellt företagande. Skall det svenska välbefindandet kunna vidmakthållas är det emellertid angeläget att vi slår vakt om möjligheterna till fri handel, fri etablering över gränserna och fria kapitalrörelser. Däremot bör vi avstå från interna åtgärder av det slag som begärs i motionen och som kan bli ett hinder i Sveriges agerande utåt på det handelspolitiska fältet.